

Kriteriji vrednovanja kvalitete javnog prostora

Barišić, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:281257>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-04**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

Kriteriji vrednovanja kvalitete javnog prostora

Diplomski rad

Studentica: Barbara Barišić

Mentorica: doc. dr. sc. Jana Vukić

Zagreb, 2019.

Sadržaj:

1. JAVNI PROSTOR.....	5
2. TEORIJSKI OKVIR.....	6
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	9
4. 1. Svrha, cilj i hipoteze.....	9
4. 2. Vrijeme provedbe.....	10
4. 3. Metodologija.....	10
4. 4. Opis uzorka.....	11
4. 5. Opis instrumenta.....	11
4. 6. Ograničenja istraživanja.....	13
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTREPRETACIJA PREMA HIPOTEZAMA.....	14
5. 2. Javni prostor.....	34
5. 3. Primjena Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora na odabrane javne prostore u Zagrebu.....	38
5. ZAKLJUČAK.....	43
6. SAŽETAK.....	46
7. SAŽETAK (ENGLJSKI JEZIK).....	47
8. IZVORI I LITERATURA.....	48
9. PRILOZI.....	49

1. JAVNI PROSTOR

Nedavna pažnja posvećena javnom prostoru utemeljena je na strukturnim promjenama među društvima diljem svijeta posljednjih 30 godina, pri čemu su javna dobra, poput javnog prostora, podvrgnuta pritisku zbog jačanja tržišno-orijentirane paradigme Madanipour tvrdi kako gubitak javnog prostora označava i gubitak ideje jednog grada. Ključ svakog javnog prostora njegova je pristupačnost, odnosno mjesto koje nije stalno pristupačno ne može biti javno. Nadalje, on tvrdi kako prostor svojom što većom pristupačnošću i prolaznošću sve više postaje javni, te kao osnovnu značajku javnoga prostora ističe dostupnost. Također, njegov stupanj javnoga ovisan je o različitim vrsta događaja koji će se na tom mjestu održavati, što može stvoriti granice oko događaja ili može što više ljudi privući na sudjelovanje. „Što je više neko mjesto dostupno i propusno, tim će više biti javno. Stupanj javnosti ovisit će također o tipovima aktivnosti koje se odvijaju na njemu, jer se mogu stvarati simboličke granice oko tih aktivnosti ili mogu biti otvorene i pozivajuće za sve koji im se žele priključiti.“ (Madanipour, 2010: 9) Sukladno tome i unatoč tvrdnjama Čaldarovića i Šarinića da „pristupačnost grada kao javnog ambijenta, raznolikosti, socijalnosti itd. društva uređuju kroz organizaciju svojih javnih prostora i time se održavaju u prostoru s razumljivom pretpostavkom da se proučavanjem strukture izgrađenog – sada ili u budućnosti – može nešto dokučiti i o društvima koja su te prostore konstruirala“ (Čaldarović, Šarinić, 2017: 26), značajke javnoga prostora i javnosti o urbanim okvirima nije jednostavno odrediti. Prema Svirčić, javni je prostor i socijalna dimenzija urbanog života bez koje nema ni potpune kvalitete urbanog života. Razna zadiranja ili poboljšanja društvenoga života grada utječu na svakodnevne živote njihovih stanovnika. Prema Čaldarović i Šarinić, javni su prostori su ludički, prostori iznenađenja, nesvakidašnjeg performansa, oni su ogledalo gradskoga života, potencijal koji može pokazati da regulirani život grada može biti nadopunjen i oživljen nečim nesvakidašnjim, lijepim, umjetničim i zabavnim. Centar Zagreba, kako tvrdi Svirčić, postojao je te je potenciran uglavnom u klasičnom smislu, što znači da je povezivao sve ostale dijelove grada i smatrao se jedinim prihvatljivim središtem, stoga nije otvorena mogućnost stvaranja alternativnog i dodatnog središta, ili više njih. Međutim, autorica tvrdi i na koji način takvo određenje središta danas ne zadovoljava tendencije i zahtjeve novijeg gradskog ustroja jer je broj stanovnika i broj djelatnosti daleko premašio nekadašnji pojam grada pa cjelokupna gradska struktura zahtijeva drugačije uređenje i odnošenje spram novih potreba stanovnika grada (Svirčić, 2002: 121). Čaldarović i Šarinić nadalje tvrde kako javni prostori trebaju omogućiti spontanost izražavanja, sadržaji trebaju biti uravnoteženi tako da potiču različite aktivnosti, a ne da se

iskorištavanje javnih prostora svede na unaprijed određene funkcije i sadržaj, kao i da javni prostori moraju biti otvoreni tijekom cijeloga dana, odnosno bez zabrane posjećivanja. Vidljivo je koliko su javni prostori važni za kvalitetu urbanoga života te identitet grada, koliki utjecaj javni prostori imaju na korisnike i koliko oni utječu na život. Kako bi javni prostor bio kvalitetan, postoje različiti kriteriji koje on mora zadovoljiti. Instrument za procjenu kvalitete javnog prostora napravio je Jan Gehl, danski arhitekt. U središtu njegove su pažnje poboljšanje gradske infrastrukture i optimalizacija kvalitete života svih ljudi, a napose pješaka, biciklista, umirovljenika i obitelji. Jan Gehl upozorava na važnost čovjeka, to jest ljudske dimenzije unutar arhitekture suvremenih društva. Nadalje tvrdi kako gradski i prometni planeri ne stavljaju dovoljan naglasak na važnost javnog prostora i javnog života jer se godinama zanemario utjecaj fizičkih struktura na ljudsko ponašanje (Gehl, 2010: 10). Drastične posljedice uočene su tek nedavno. Planiranje grada u posljednjih pedeset godina bilo je problematično. Gehl kaže kako, nažalost, nije bilo prepoznato da se gradski život preselio s tradicije na vitalnu funkciju grada koje zahtijeva pažljivo i promišljeno planiranje stručnjaka. Sam je Gehl ujedinio različite poglede na javni prostor te ih je izrazio kroz dvanaest kriterija kvalitete javnog prostora. Njegovi su kriteriji alat za istraživanje kako sami korisnici prostora doživljavaju javni prostor. Supek prema Čaldarović i Šarinić (Supek, 2015: 172) kaže da mnogi europski gradovi nastoje ostati gradovi po mjeri čovjeka. Provedbom će se istraživanja doznati koliko su dobri Gehlovi kriteriji uistinu te će se pokušati utvrditi najvažniji kriteriji kvalitetnoga javnog prostora. O pravu na grad postoji rasprava i borba oko temeljnih odrednica društva u kojemu živimo. To se pravo nameće kao začetak nove koncepcije kolektivnih prava. Harvey navodi kako pravo na grad nije ekskluzivno individualno pravo, već usmjereno kolektivno pravo (Harvey, 2012: 137). Radi se o kolektivnom pravu koje se kolektivno ostvaruje i bori. Pojedinci ne mogu drugim pojedincima uskratiti to pravo. Ne radi se o zauzimanju postojećeg prostora ni posjeta nekog prostora već se radi o pravu na urbani život - stvaranje novog grada, novog urbanog života, prema našim mišljenjima, željama, našim potrebama ili prema našoj mjeri. Ujedinjenim snagama se može mnogo postići. Tema koja je isto izrazito važna za javni prostor sudjelovanje je građana u donošenju odluka o uređenju, odnosno kvaliteti javnoga prostora.

Ispitivani su studenti diplomskih studija arhitekture i sociologije trebali procijeniti koliko je sudjelovanje građana u donošenju odluka o uređenju javnoga prostora uistinu važno. U slučaju afirmacije navedenih studenata po pitanju korisnosti Gehlovih kriterija, moguće je da ih prihvate i građani. Gradovi moraju tjerati urbaniste i arhitekta na jačanje pješačkoga prometa kao integralnoga dijela gradske politike za stvaranje živih, sigurnih, održivih i zdravih gradova (Gehl,

2010: 6). Kako tvrde Vukić i ostali, glavni fokus urbanoga planiranja i urbanih intervencija trebao bi biti na građanima, naročito ako koriste svaki dan javni prostor grada:

„Glavni fokus urbanog planiranja i urbanih intervencija treba uvijek biti na građanima i njihovom sudjelovanju (participaciji) u procesu donošenja odluka na svim razinama i mjerilima, posebno na razini svakodnevnog korištenja javnog prostora grada.“ (Vukić i suradnici, 2019: 60)

2. TEORIJSKI OKVIR

Jedna je od najčešće korištenih analiza javnog prostora, ujedno i spomenuta na početku rada, analiza nastala u Gehl Institutu prema radovima voditelja i osnivača Jana Gehla iz 70-tih godina 20. stoljeća. U anketnome je upitniku korišteno dvanaest Gehlovih kriterija kvalitete koji će biti prikazani i opisani u prvome prilogu rada. Navedeni kriteriji kvalitete unutar rada u kontekstu su kvalitete javnoga prostora te su podijeljeni u tri kategorije: zaštita (*protection*), komoditet (*comfort*), uživanje (*enjoyment*). U kategoriji zaštite prvi je kriterij zaštita od prometa i nezgoda – osjećaj zaštićenosti, gdje je važna zaštita pješaka i biciklista, odsustvo straha od prometa te sigurni pješački prijelazi i drugo. Zaštita od kriminala i nasilja, odnosno osjećaj sigurnosti drugi je kriterij u kojem se obazire na živost javnog prostora, postoji li pasivni nadzor i koliko je dobro osvijetljen javni prostor. Treći je kriterij zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja kao što su vjetar, kiša, snijeg, hladnoća, toplina, zagađenje, prašina i buka. Kod kategorije komoditet prvi je kriterij mogućnost šetnje, odnosno postoji li prostor za hodanje, jesu li pročelja zanimljiva, postoje li kakve prepreke i kolika je dostupnost svima. Isto tako, i mogućnost stajanja i zadržavanja je važna, to jest postoje li takva mjesta, mogu li se ljudi na nešto nasloniti te imaju li zanimljiv pogled. Treći je kriterij mogućnost sjedenja, dakle koliko određeni prostor ima klupa za sjedenje, može li se promatrati okolina, postoje li uz klupe za sjedenje i kafići u kojima se može sjesti te mjesto za odmor ili čekanje. Jedan od kriterija unutar komoditeta je i mogućnost promatranja, dakle postoji li ugodna udaljenost određenih stvari za promatranje, odsustvo zapreka, mogućnost jednostavne orijentacije i kakva je osvijetljenost tijekom noći, može li se na nekom prostoru voditi razgovor, koja je razina buke prisutna, jesu li klupe u javnom prostoru raspoređene funkcionalno za razgovor. Posljednji kriterij u ovoj kategoriji mogućnost je igre i zabave, dakle postoji li dostupna oprema za tjelovježbu, igru i zabavu na ulici, koliko često se održavaju različite manifestacije na tom prostoru te koliko su ti prostori dostupni danju i noću, zimi i ljeti. Posljednja kategorija pretpostavlja kriterij proporcije i ljudske mjere gdje je naglasak na dimenzijama građevina, dakle koliko je prostor usklađen s ljudskom mjerom. Drugi je kriterij mogućnost uživanja u klimi, što se odnosi na Sunce/hlad, vrućinu/hladnoću, zaštitu od vjetrova ili povjetaraca, a kriterij estetske kvalitete prostora i pozitivno iskustvo boravka odnosi se na dobar dizajn i završni detalj, dobre materijale, ugodan pogled i bogata osjetilna iskustva (drveće, biljke, voda).

Javnim se prostorom izrazito bavi Fran Tonkiss te ona nudi zanimljivu i jednostavnu tipologiju povezanu s načinom bivanja s drugima u javnosti. Prema Tonkiss, postoje tri tipa javnog prostora: trg, *cafe* i ulica. Trg predstavlja zajedništvo i zajedničku pripadnost, *cafe* predstavlja društvenu

razmjenu, a ulica slučajan, neslužben susret. „U prvom smislu, kao mjesto kolektivne pripadnosti, javni prostor odnosi se na one prostore koje osigurava i daje država na jednako i slobodno korištenje svim građanima.“ (Tonkiss, 2005:67)

Istražujući prostor, mnogi autori ističu kako je trg jedan od najtipičnijih primjera javnoga prostora. Svirčić se s navedenim slaže te dodaje kako je trg žarište života svakog grada koji najbolje oslikava trenutno stanje određenoga društva, ali i zadržava prošla zbivanja u njemu. Kako Svirčić ističe, to su mjesta na kojim građani hodaju, zastaju, zadržavaju slike u sjećanju kako bi ih pamtili. Pozivajući se na Goetza, on tvrdi kako je trg prostor igre pamćenja i zaborava (Svirčić, 2010: 117).

Urbanist Slavko Dakić pozivajući se na Lyncha tvrdi kako je izuzetno važno da se grad ne razmatra kao stvar po sebi, već grad onakav kakvim ga vide njegovi stanovnici. Godine 1989. Dakić i njegovi suradnici provodili su anketno istraživanje s ciljem identifikacije i analize stavova te aspiracije građana Donjega grada po pitanju ključnih motiva preobrazbe Donjega grada – stanovanje, promet, oprema, djelatnosti, slika grada, intervencije na pojedinim *osjetljivim* lokacijama. Donjogradska struktura označena je trajnošću te je, prema Dakiću i ostalima slojevita te čuva sjećanja na vrijeme, ljude i događaje, obilježena je legendama, metaforama i slikama prostora *kako je nekad bilo* (Dakić i ostali, 1989: 55). Njihov anketni upitnik sastojao se o otvorenih pitanja koja su provjeravala sliku o osnovnim značenjskim odrednicama i slici Donjega grada, ali i Grada Zagreba u cjelini. Od sudionika se tražilo da prepoznaju elemente različitosti koji pripadaju Donjem gradu, a značajni su za Zagreb (pojedine ulice, trgovi, zgrade, sadržaji). Ulice koje su navedene kao karakteristične su Ilica, Vlaška, *Jurišićeva*, *Stara Vlaška*, *Masarykova*, *Praška*, *Gajeva* i *Teslina* ulica, dok su karakteristični trgovi *Trg Republike*, *Trg maršala Tita*, *Zrinjevac*, *Cvjetni trg*, *Tomislavov trg*, *Britanski trg* i *Kvaternikov trg*. Od navedenih trgova i ulica odabrani su nasumično određeni prostori koji identificiraju elemente različitosti koji pripadaju Donjem gradu. Javni prostori središta Zagreba koji su odabrani za ovo istraživanje su *Trg Nikole Šubića Zrinskog*, *Trg Petra Preradovića*, *Ulica Mirka Bogovića*, *Ulica Nikole Jurišića*, *Ulica Tomaša Garriguea Masaryka*, *Šetalište Josipa Jurja Strossmayera*, *Europski* te *Britanski trg*. Uz navedene prostore iz istraživanja dodano je još par prostora koje se smatra važnima. Prema Čaldarović i Šarinić, stariji prostori – zbog tijekom vremena nastalih konotacija i značenja – najčešće su *znakovitiji* od nekih novih koji zadobivaju pažnju javnosti svojom ukupnom atraktivnošću i naglošću promjena ambijenta (arhitektura, oblik, položaj, rasvjeta, funkcije, potencijal različitih performansa, ...), a njihova simbolizacija, interpretacija, važnost i adekvatnost traže *protok vremena*, odnosno mijenjanje percepcije, doživljaja i načina korištenja

predstavlja i test uspješnosti u smislu zadovoljavanja različitih kriterija procjenjivanja (Čaldarović i Šarinić, 2017: 29) - Europski trg, budući da je najnoviji i najmoderniji od ostalih trgova, Ulica Mirka Bogovića jer povezuje Trg Petra Preradovića s Ulicom Ljudevita Gaja i jedna je od pješačkih ulica u centru.

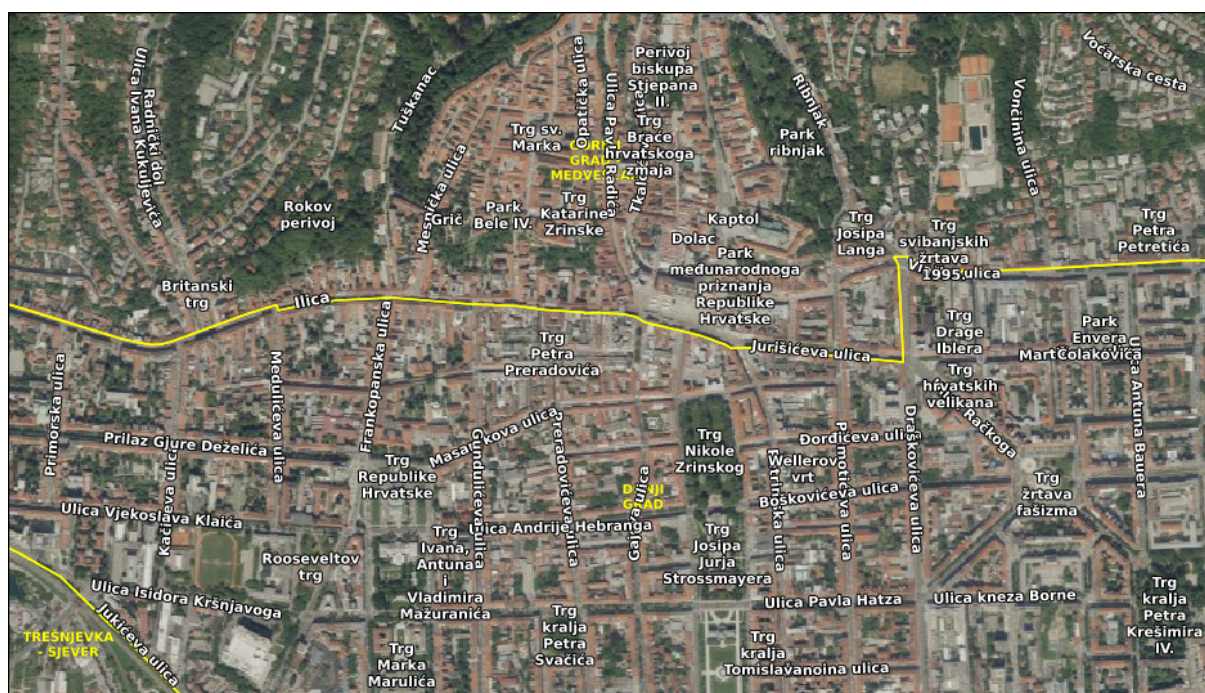
Pogledi se sociologa i arhitekata razlikuju pa tako, iako se bave istim područjem, često pristupaju s različitih strana. Poljska autorica Smagacz-Poziemska primjećuje kako se sociolozi pitaju kako ljudi opažaju i označavaju prostore isto tako postavljaju pitanje zašto ljudi na različite načine opažaju. Autorica nadalje tvrdi kako sociolozi traže odgovore u iskustvima pojedinaca i zajednice, u njihovim kulturnim modelima oblikovani i održani na različite načine do danas (Smagacz-Poziemska, 2018: 139). Veći broj perspektiva pruža kognitivne potencijale da se bolje razumiju ljudi u prostoru, ali isto tako da se bolje razumije prostor u kojem ljudi žive i emigriraju. Kroz različite sociološke teorije koje su razvijene na osnovi empirijskih teorija, možemo razumjeti ljudske akcije, odluke i stavove, tvrdi poljska autorica (Smagacz-Poziemska, 2018: 140).

Martina Löw tvrdi kako dijalog između stručnjaka pomaže da se izbjegne nepotpuno razmatranje o javnom prostoru, a u isto vrijeme materijalno i simboličko. Isto tako je bitno da budući stručnjaci arhitekti i sociolozi skupljaju iskustvo i istražuju različite dimenzije društva oblikovane prostorom i kako su ti prostori nastali (Vukić i ostali, 2019: 61).

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

4. 1. Svrha, cilj i hipoteze

Svrha je ovoga istraživanja usporedba stavova o Gehlovim kriterijima vrednovanja javnog prostora i njihovoj primjeni dviju struka koje se bave javnim prostorom, a koje pripadaju različitim znanstvenim područjima - jedna društvenom, a druga tehničkom. Istraživanje je provedeno na uzorku zagrebačkih studenata i studentica Studija arhitekture i urbanizma (Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i Studija sociologije (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). U istraživanju su sudjelovali studenti/ce diplomskog studija zbog pretpostavke da su više upoznati s javnim prostorom te da su stekli stručne kompetencije potrebne za procjenu Gehlovog instrumenta i kvalitete konkretnog javnog prostora. Istraživanjem se željelo steći uvid u to kako kvaliteti javnog prostora pristupaju studenti tehničkog fakulteta (Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), a kako studenti društveno-humanističkog fakulteta (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). Kako bi se osim stavova o određenim aspektima kvalitete javnog prostora i Gehlovom instrumentu uvidjelo postoje li (ne)slaganja između dviju struka u procjeni kvalitete konkretnih javnih prostora u anketnom upitniku se tražila procjena određenih javnih prostora u središtu grada Zagreba za koje se smatralo da su svima dobro poznati. Za istraživanje su odabrani različiti tipovi javnog prostora - ulica, trg i park te su prema navedenom kriteriju odabrani javni prostori u središtu Zagreba o čemu će biti više riječi u nastavku rada.

Slika 1. Prostorni obuhvat istraživanja: središte Grada Zagreba (izvor:Geoportal)

Prva hipoteza ovog istraživanja je da postoji statistički značajna razlika u procjeni važnosti Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora između studenata diplomskog studija arhitekture i urbanizma te studenata diplomskog studija sociologije.

Druga hipoteza ovog istraživanja je da postoji statistički značajna razlika u procjeni kvalitete javnog prostora u središtu Zagreba između studenata diplomskog studija arhitekture i urbanizma te studenata diplomskog studija sociologije.

Hipoteze su postavljene kako bi se istražilo da li dvije struke - arhitekti i sociolozi - razmišljaju različito o kvaliteti javnog prostora. Kroz istraživanje se isto tako želi provjeriti kako je Gehlov instrument za kvalitetu javnog prostora prihvaćen od strane stručnjaka i sukladno tome može li se Gehlov instrument koristiti u komunikaciji dviju struka o javnom prostoru te bi li se mogao koristiti kao participativni alat za građane (koji bi olakšao komunikaciju stručnjaka i građana o potrebama i stavovima građana).

4. 2. Vrijeme provedbe

Anketiranje je provedeno u okviru nastave obaveznoga kolegija *Urbanistička radionica* na diplomskoj razini Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te je ispunjeno 69 anketnih upitnika. Drugi dio anketnih upitnika, njih 37, prikupljeno je u nekoliko navrata na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu jer na diplomskome studiju sociologije u Zagrebu studenti nemaju obavezne kolegije, nego samo pohađaju izborne predmete. Također, u kontakt sa dodatnih 27 studenata sociologije stupljeno je putem *Facebook* grupe *Eksperti za sociologiju*.

Prikupljanje podataka trajalo je od 16. travnja 2019. godine do 15. lipnja 2019. godine. Sudionici anketnoga istraživanja ispunjavali su originalni upitnik u svrhu pisanja ovoga diplomskog rada.

4. 3. Metodologija

Istraživanje je provedeno primjenom kvantitativnoga pristupa koji se koristio kako bi se pristupilo što većem broju ispitanika te kako bi se usporedili stavovi dviju struka studenata o dvanaest kriterija kvalitete javnog prostora. Metoda korištena za istraživanje je anketa provedena tehnikom *licem u lice*. Predviđeni je uzorak bio 75 studenata diplomskoga studija na

Arhitektonskome fakultetu i 75 studenata diplomskoga studija na Filozofskome fakultetu. Ispunjavanje ankete trajalo je od 30 do 45 minuta. Anketa je provedena sredinom ljetnoga semestra akademske godine 2018/2019. Unos podataka radila je istraživačica u Microsoft Excelu. Nakon unosa, podatci su prebačeni u program SPSS 25, gdje su svi statistički testovi u njemu provedeni (hi kvadrat).

4. 4. Opis uzorka

Planirani je uzorak bio 75 zagrebačkih studenata i studentica diplomskoga studija arhitekture i urbanizma (Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i 75 studenata i studentica diplomskoga studija sociologije (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). Ukupan broj planiranoga uzorka bio je 150 studenata i studentica diplomskoga studija arhitekture i urbanizma (Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i diplomskoga studija sociologije (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). Ukupan broj provedenih anketnih upitnika je 133. Sudionika i sudionica s arhitektonskog fakulteta koji su sudjelovali u istraživanju bilo je 69, od čega je sudionica bilo 48, a sudionika 21. Međutim, zbog otežanoga pronalaska sudionika s diplomskoga studija sociologije na Filozofskome fakultetu u Zagrebu samo je 64 upitnika ispunjeno, od čega je sudionica bilo 48, a sudionika 16.

	Diplomski studij arhitekture u Zagrebu	Diplomski studij sociologije u Zagrebu
Muški spol	21	16
Ženski spol	48	48
Sveukupno	69	64

Tablica 1: Broj ispitanika

4. 5. Opis instrumenta

Na početku upitnika sedam je socio-demografskih pitanja. Prvi dio upitnika sadrži pet pitanja, a drugi petnaest. Skupina pitanja koja su se odnosila na socio-demografska obilježja sudionika u anketi odnosi se na spol, studijsku grupu, boravak, prosjek ocjena na studiju, regiju, županiju i tip prebivališta.

U prvome su dijelu sudionici istraživanja birali kriterije koji su, prema njihovome mišljenju važni za kvalitetu javnoga prostora. U drugome su dijelu sudionici primijenili te kriterije na javnim prostorima u središtu Grada Zagreba te su navodili primjere kvalitetno uređenih javnih

prostora i nekvalitetno uređenih javnih prostora Grada Zagreba. Ispitanici su u drugome dijelu procjenjivali kvalitetu javnoga prostora po gradskim četvrtima u Zagrebu, kao i funkciju određenih aktera u kvaliteti javnoga prostora te što najviše ugrožava kvalitetu javnoga prostora grada i koliko je važno sudjelovanje građana u donošenju odluka o uređenju i kvaliteti javnoga prostora.

U upitniku su korišteni osnovni kriteriji kvalitete javnog prostora prema Gehlu. Kriteriji su, prema Gehlu, podijeljeni u tri kategorije: zaštita (*protection*), komoditet (*comfort*), uživanje (*enjoyment*). Kod kategorije zaštite kriteriji su bili zaštita od prometa i nezgoda – osjećaj zaštićenosti, zaštita od kriminala i nasilja – osjećaj sigurnosti, zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja. Kategorija komoditeta prema Gehlu razlikuje šest kriterija: mogućnost šetnje, mogućnost stajanja i zadržavanja, mogućnost sjedenja, mogućnost gledanja, mogućnost razgovora, mogućnost igre i zabave. Treća je kategorija prema Gehlu raspoređena na proporcije i ljudsku mjeru (*human scale*), mogućnost uživanja u klimi, estetsku kvalitetu prostora i pozitivno iskustvo boravka. Navedeno je prikazano u prvome prilogu diplomskoga rada.

Za potrebe ovog rada nisu korišteni svi rezultati anketnog upitnika, već samo odabrani dijelovi. U radu je iskorišteno pet pitanja prvog dijela upitnika koja se tiču Gehlovih dvanaest kriterija kvalitete javnog prostora i gdje ispitanici trebaju odrediti po važnosti tri kategorije: zaštita, komoditet i uživanje. U drugome pitanju ispitanici trebaju općenito procijeniti kvalitetu javnih prostora (ulice, trgovi, parkovi). Treće pitanje pretpostavlja označavanje 5 najvažnijih Gehlovih kriterija, a u četvrtome pitanju unutar svake kategorije ispitanici određuju važnost kriterija. Na koncu, ispitanici navode koliko bi Grad Zagreb trebao ulagati financijskih sredstava u svaku od tri kategorije kako bi se njegov javni prostor poboljšao.

Javni prostori odabrani za procjenu nalaze se u središtu grada Zagreba, a izabrani su jer su to glavne lokacije grada na kojima se ljudi neprestano kreću. Pretpostavka je da su svi ispitanici studenti vrlo dobro upoznati s tim prostorima. U nastavku su označeni odabrani javni prostori.

Slika 2: Analizirani javni prostori središta Zagreba, označeni žutom bojom (izvor:Geoportal)

4. 6. Ograničenja istraživanja

Rezultate provedenoga istraživanja moguće je analizirati samo kao indikativne, što je osnovno ograničenje ovoga istraživačkoga rada. Naime, istraživanje je provedeno na studentskoj populaciji i to samo na dvama fakultetima i njihovom jednom studijskom grupom. Pritom je ovo prvo istraživanje te vrste, usmjereno na procjenu kvalitete jednog instrumenta od strane dviju struka i na primjenu instrumenta na primjeru javnog prostora u Gradu Zagrebu pa ga je potrebno shvatiti kao početni, ali jako važan korak koji traži daljnje usavršavanje. Planirani opseg istraživanja nije realiziran jer je jedna skupina studenata na diplomskome studiju arhitekture u Zagrebu bila na terenskoj nastavi. Ograničenje koje se pojavilo na Filozofskom fakultetu jest da diplomski studij sociologije u Zagrebu nema obveznih kolegija te su studenti pohađali izborne kolegije i podijeljeni u manje skupine. Budući da su rezultati istraživanja indikativni, na ovakvome uzorku nije opravdano provoditi kompleksnije statističke analize.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTREPRETACIJA PREMA HIPOTEZAMA

U ovome radu nisu prikazani svi rezultati, nego samo prvi dio pitanja u anketnome upitniku, a iz drugoga dijela prvo, treće, četvrto i peto pitanje, koja su odabrana sukladno osnovnome usmjerenju diplomskoga rada. Većina anketnih pitanja ispunjena su u cijelosti, međutim pitanje primjene dvanaest kriterija kvalitete na odabrane prostore u Zagrebu djelomično je ispunjeno.

Prvo pitanje nije ispunilo tri sudionika diplomskoga studija arhitekture i devet sudionika diplomskoga studija sociologije. Drugo su pitanje ispunili svi sudionici. Od 69 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture, troje nije odgovorilo na treće pitanje, dok, od 64 ispitanika s diplomskoga studija sociologije, jedna osoba nije odgovorila. Na četvrto pitanje jedan ispitanik s arhitektonskoga fakulteta nije cjelovito odgovorio, dok ih je troje odgovorilo djelomično, a četvero ispitanika s diplomskoga studija sociologije djelomično je odgovorilo, a 60 cjelovito. Peto pitanje su svi ispitanici u potpunosti odgovorili.

U drugome dijelu prvo pitanje šestero studenata diplomskoga studija arhitekture ispunilo je tablicu djelomično, dok su je tri studenta diplomskoga studija sociologije ispunili djelomično, a jedna je osoba ostavila tablicu neispunjenu.

Trideset i šest studenata arhitekture kroz prvo je pitanje odabralo A (zaštita) kao najvažniju od tri osnovne Gehlove kategorije, dok ih je 24 odabralo B (komoditet), a šest C (uživanje). Trideset i jedan student sociologije odabrao je A (zaštita) kao najvažniju kategoriju, 21 kategoriju B (komoditet) i 3 studenata C (uživanje) kategoriju. Kao drugu najvažniju kategoriju 23 studenta s arhitekture odabralo je zaštitu, 32 studenata odabrali su komoditet i 12 studenata uživanje kao najvažnije kategorije. Drugom srednje važnom kategorijom 19 studenata sociologije odabralo je zaštitu, 28 komoditet i 8 uživanje. Treća najmanje važna kategorija, prema ispitanim studentima arhitekture i urbanizma, su komoditet (28 ispitanika), zaštita (19 ispitanika) i uživanje (8 ispitanika). O istome su studenti arhitekture promišljali redoslijedom uživanje (38 ispitanika), komoditet (11 ispitanika) i zaštita (7 ispitanika). Dok je 5 studenata odabralo zaštitu kao najmanje važnu kategoriju, 6 ih je odabralo komoditet, a 44 ispitanika je odabralo uživanje kao najmanje važnu kategoriju. Prema rezultatima prvog zadatka zaključuje se kako se studenti diplomskoga studija arhitekture i diplomskoga studija sociologije slažu da je zaštita najvažnija kategorija za kvalitetan javni prostor, dok je najmanje važno uživanje. Tablica prikazuje prethodno opisane odgovore na prvo pitanje.

Studenti/ice diplomskog studija arhitekture i urbanizma (Arhitektonski fakultet u Zagrebu)	Kategorija koju sudionici smatraju najvažnijom	Kategorija koju sudionici smatraju srednje važnom	Kategorija koju sudionici smatraju najmanje važnom
A - Zaštita	36(29.75%)	23(19.01%)	7(5.79%)
B - Komoditet	24(19.83%)	31(25.62%)	11(9.09%)
C – Uživavanje	6(4.96%)	12(9.92%)	48(39.67%)
Studenti/ice diplomskog studija sociologije (Filozofski fakultet u Zagrebu).			
A – Zaštita	31(25.62%)	19(15.70%)	5(4.13%)
B – Komoditet	21(17.36%)	28(23.14%)	6(4.96%)
C – Uživavanje	3(2.48%)	8(6.61%)	44(36.36%)

Tablica 2

5.1 Procjena Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora

U ovome će se dijelu rada prikazati rezultati provedenog istraživanja i njegova interpretacija.

Prvo se pitanje odnosilo na procjenu važnosti tri osnovne kategorije kriterija kvalitete javnog prostora prema Gehlu, zaštite, komoditeta i uživanja. Zanimalo nas je koliko svaka od spomenutih kategorija doprinosi ukupnoj kvaliteti javnoga prostora i postoje li razlike u njihovu rangiranju između studenata arhitekture i studenata sociologije. U nastavku je prikazano prvo pitanje ankete:

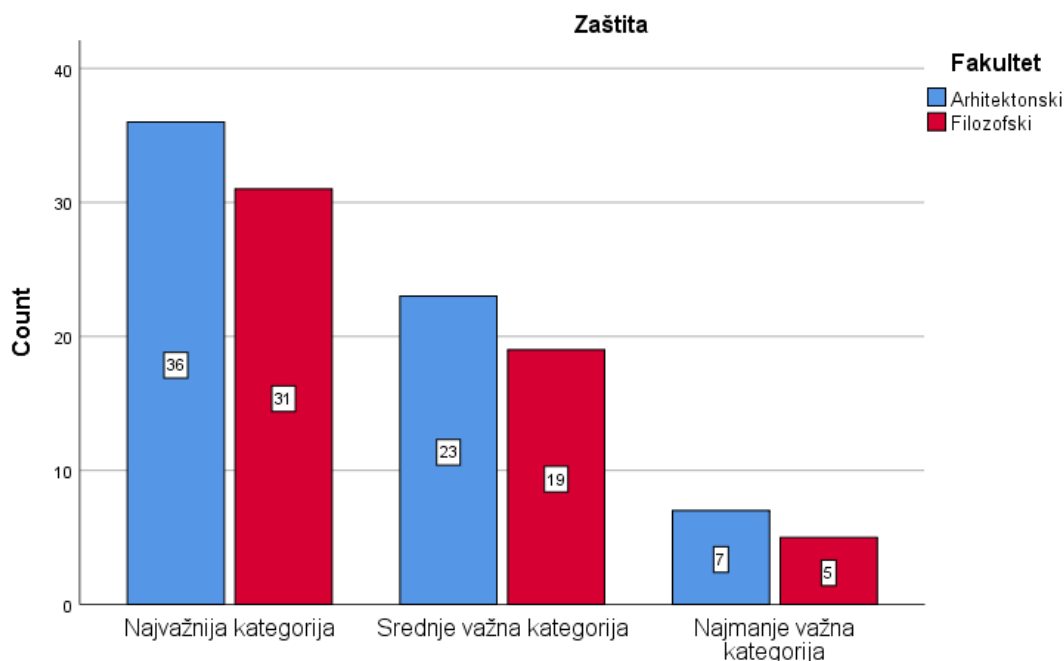
PRVI DIO UPITNIKA

1.Molim Vas da pročitate 12 Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora koji su grupirani u 3 kategorije: zaštita, komoditet i uživanje. Nakon čitanja procijenite važnost pojedinih kategorija za ukupnu kvalitetu određenog javnog prostora. Upišite u kućicu s lijeve strane slovo C za kategoriju kriterija koju smatrate najmanje važnom, slovo B za kategoriju kriterija koju smatrate srednje važnom i A za kategoriju kriterija koju smatrate najviše važnom.

Pitanje je ispunio 121 ispitanik, dok 13 odgovora nedostaje. U prvome grafičkom prikazu (1.) vidimo kako su sudionici procijenili kategoriju zaštite kao najvažniju od tri osnovne kategorije Gehlovih kriterija. Studenti diplomskog studija arhitekture (36) i diplomskog studija sociologije (31) slažu se da je zaštita najvažnija kategorija za kvalitetu javnoga prostora, dok je 23 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture označilo da je zaštita srednje važna kategorija, a 19 s diplomskoga studija sociologije. Sedam ispitanih studenata diplomskoga studija arhitekture i pet diplomskoga studija sociologije smatra da je zaštita najmanje važna kategorija. Zaključno, zaštita je izrazito važna kategorija svim ispitanicima te ne postoji statistički značajna razlika budući da je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.088^a$, $df = 2$, $p = 0.957$).

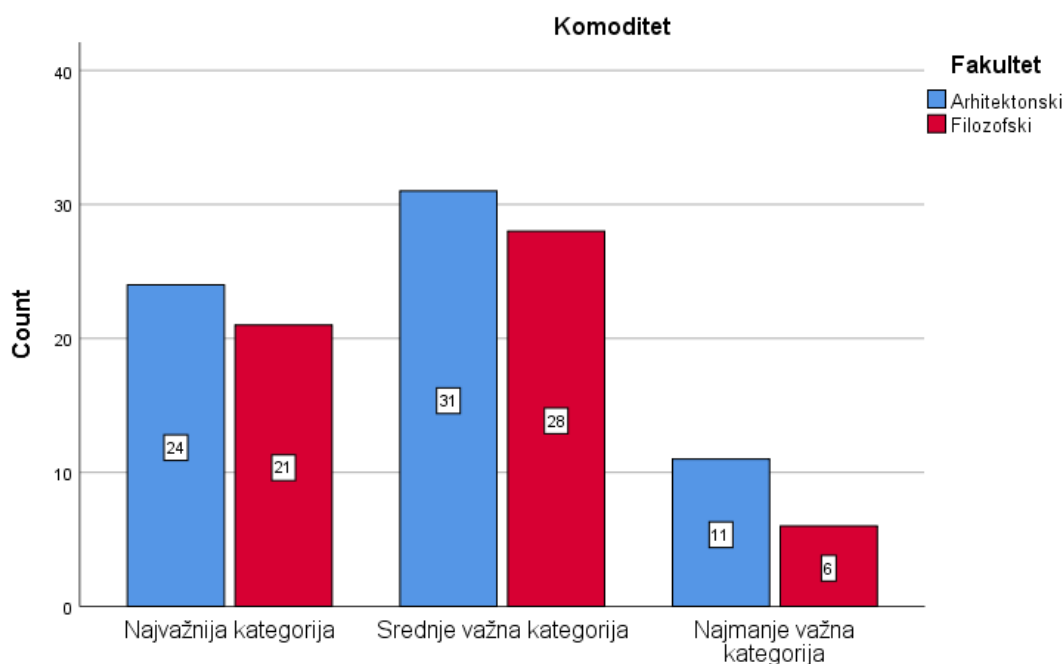
Grafički prikaz 1 – Procjena važnosti kriterija zaštite

U grafičkome prikazu (2.) vidljivo je kako je komoditet shvaćena kao srednje važna kategorija. Pritom je 24 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 21 ispitanik s diplomskog studija sociologije odabralo komoditet kao najvažniju kategoriju. U grafičkome prikazu (2.) vidljivo je i da je 31 ispitanik s diplomskog studija arhitekture odabrao komoditet kao srednje važnu kategoriju, zajedno s 25 ispitanika s diplomskog studija sociologije. 11 je ispitanika s Arhitektonskoga fakulteta označilo komoditet kao najmanje važnu kategoriju, kao i 6 ispitanika s Filozofskoga fakulteta. Iako je 31 ispitanik s diplomskoga studija arhitekture i 28 ispitanika s diplomskoga studija sociologije označilo da je komoditet srednje važna kategorija, vidljivo je kako je velik broj ispitanika s diplomskog studija arhitekture (24) i diplomskog studija sociologije (21)

označilo da je njima komoditet najvažnija kategorija. Zaključno, komoditet je važan za kvalitetan javni prostor. Ni tu ne postoji statistički značajne razlike jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.830^a$, $df = 2$, $p = 0.660$).

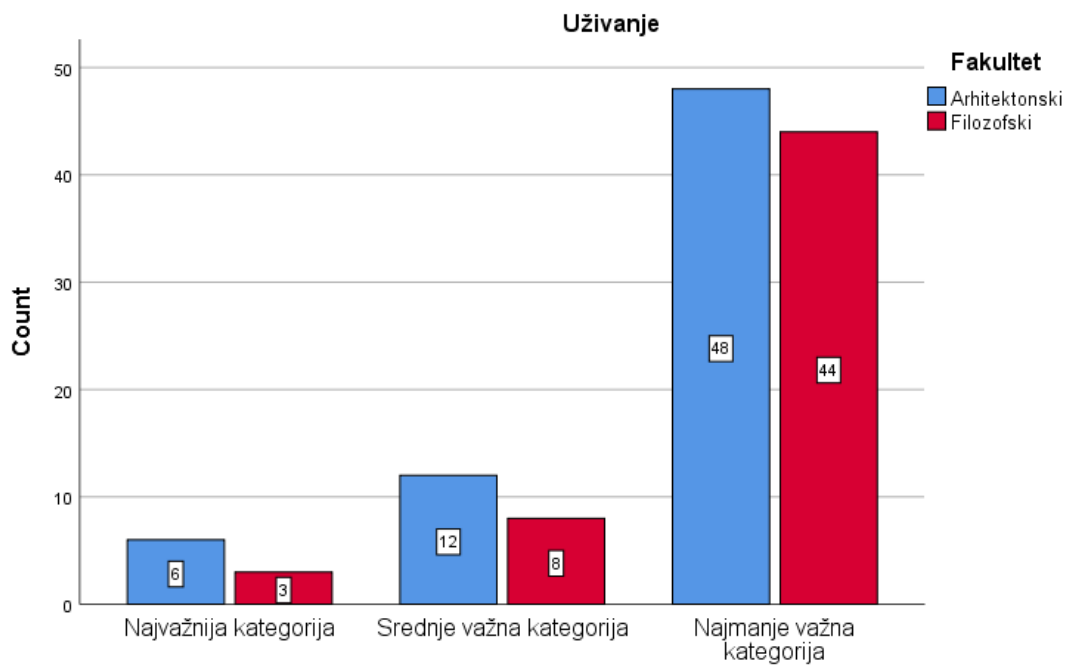
Grafički prikaz 2 – Procjena važnosti kategorije komoditet

Odgovori vezani za kategoriju uživanja prikazani su u grafičkome prikazu (3.) koji prikazuje kako je uživanje ispitanicima s oba studija (48 i 44 ispitanika) najmanje važna kategorija. 12 je ispitanika s Arhitektonskoga fakulteta odgovorilo da je uživanje srednje važna kategorija, a s Filozofskoga fakulteta njih 8, dok je najmanje sudionika odgovorilo da je uživanje najvažnija kategorija – 6 ispitanika s Arhitektonskoga fakulteta i 3 s Filozofskoga fakulteta. Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.982^a$, $df = 2$, $p = 0.612$).

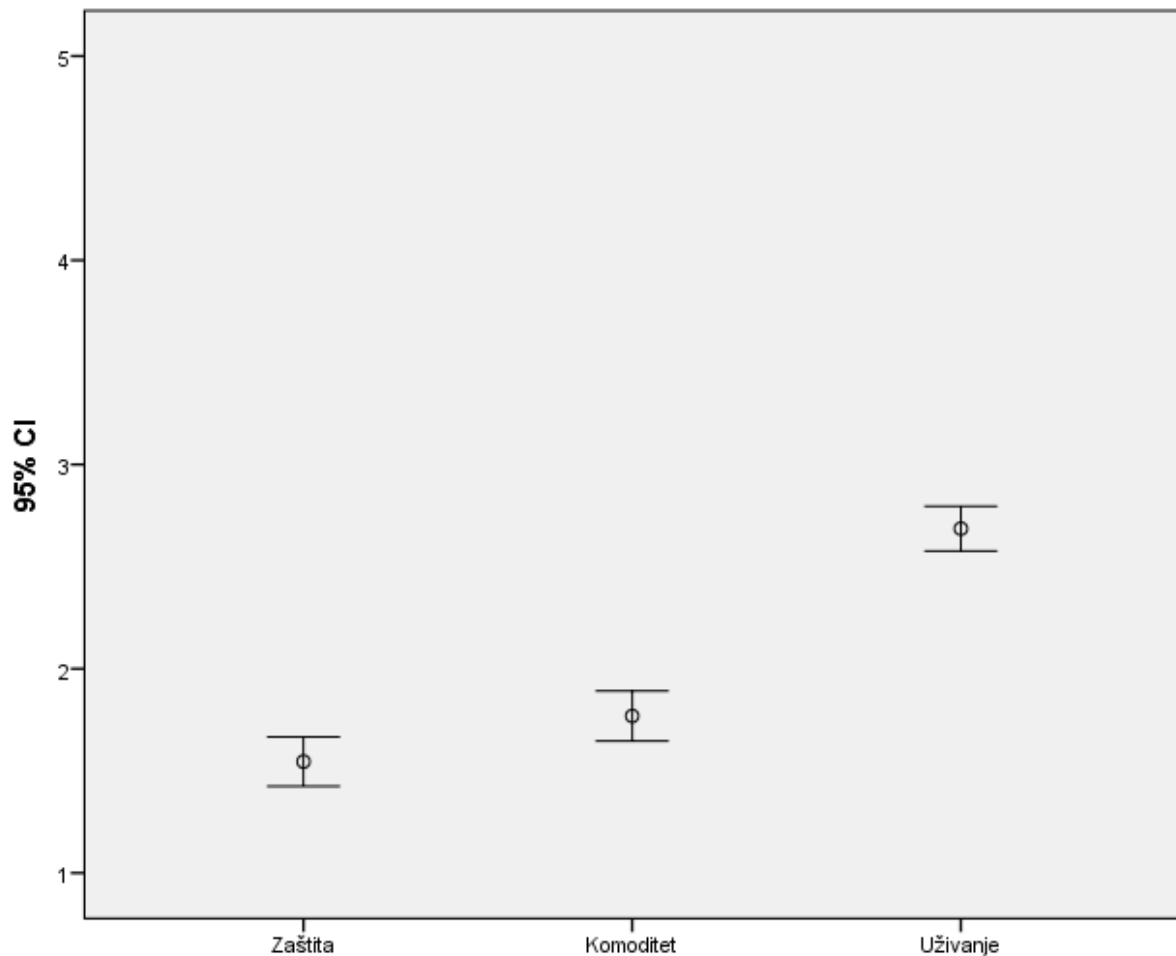
Usporedivši sve rezultate prvoga pitanja, zaključuje se kako je zaštita najvažnija kategorija, a slijede je komoditet pa uživanje.

Grafički prikaz 3 –Procjena važnosti kategorije uživanje

Grafički prikaz (4.) utvrđuje zaštitu kao najvažniju kategoriju, ali vrlo blizu pozicionira i komoditet, što je podrazumijeva vrlo važnom odrednicom kvalitetnoga javnog prostora, odnosno kategorija komoditeta puno je bliža kategoriji zaštite, negoli kategorija uživanja.

Grafički prikaz 4 –Procjena važnosti svih kategorija

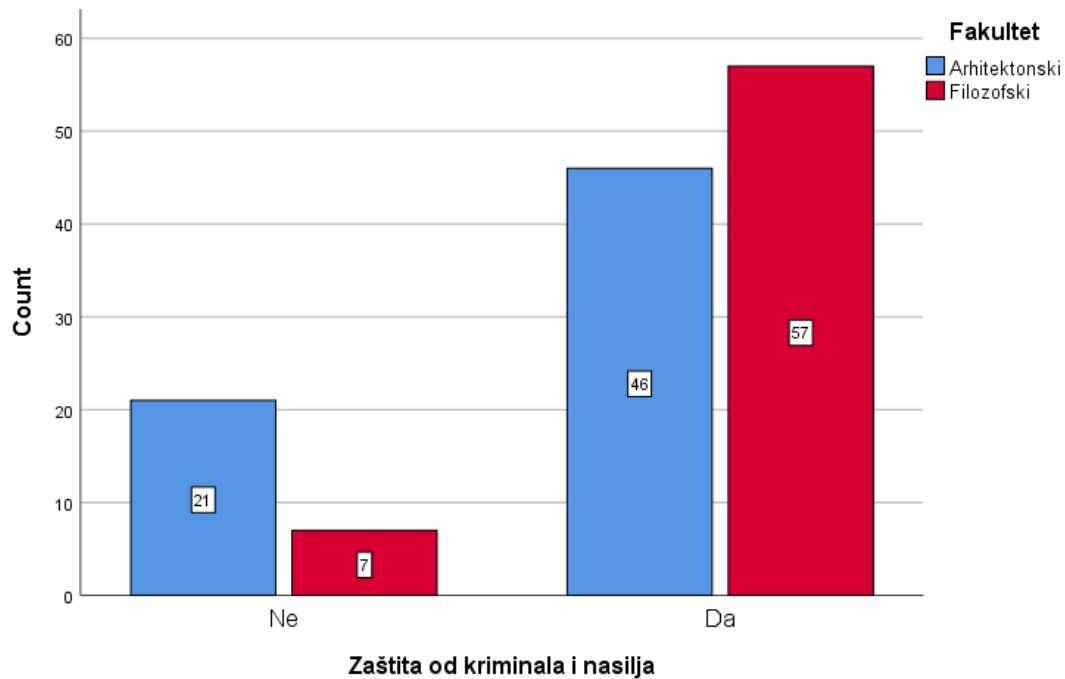
Treće pitanje prvoga dijela upitnika glasi:

PRVI DIO UPITNIKA

3. Procijenite koji su najvažniji kriteriji za kvalitetu javnog prostora. 5 najvažnijih kriterija za kvalitetu javnog prostora označite s X u kućicama sa desne strane.

U grafičkome prikazu (5.) vidljivo je kako je kriterij zaštite od kriminala i nasilja jedan od važnijih Gehlovih kriterija. Cjelovit odgovor na ovo pitanje ponudio je 131 ispitanik, dok je njih 3 pitanje ostavilo neodgovoreno. Ispitanici se slažu da je zaštita od kriminala i nasilja jedan od važnijih kriterija (Arhitektura=46,Sociologija=57). Razlike među odgovorima ispitanika ne postoji, ali statistički značajne razlike postoje jer je $p < 0.05$ ($\chi^2 = 8.110^a$, $df = 1$, $p = 0.04$).

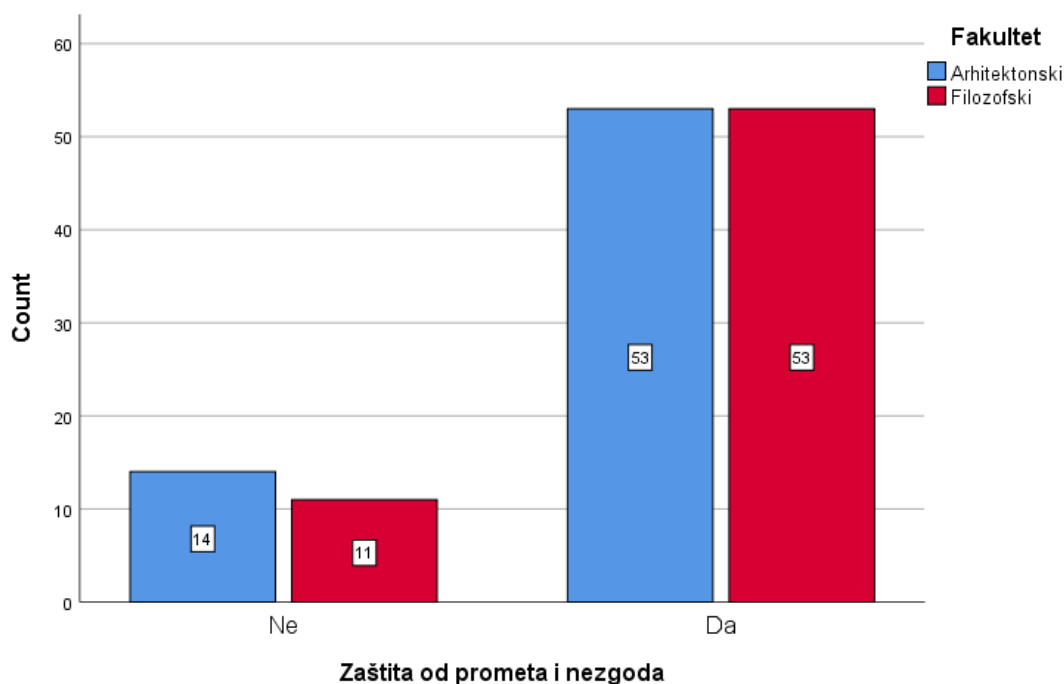
Grafički prikaz 5 – Procjena najvažnijega kriterija za kvalitetu javnog prostora (zaštita od kriminala i nasilja)

Prema procjeni ispitanika kriterij zaštite od kriminala i nasilja jedan je od važnijih kriterija od ukupno dvanaest Gehlovih kriterija. 53 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 53 ispitanika s diplomskoga studija sociologije označili su zaštitu od prometa i nezgoda kao važan kriterij.

Ispitanici se slažu kako je zaštita od prometa i nezgoda važan kriterij. Statistički značajne razlike ne postoje budući da je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.291^a$, $df=1$, $p=0.589$).

Grafički prikaz 6 – Procjena najvažnijega kriterija za kvalitetu javnog prostora (Zaštita od kriminala i nezgoda)

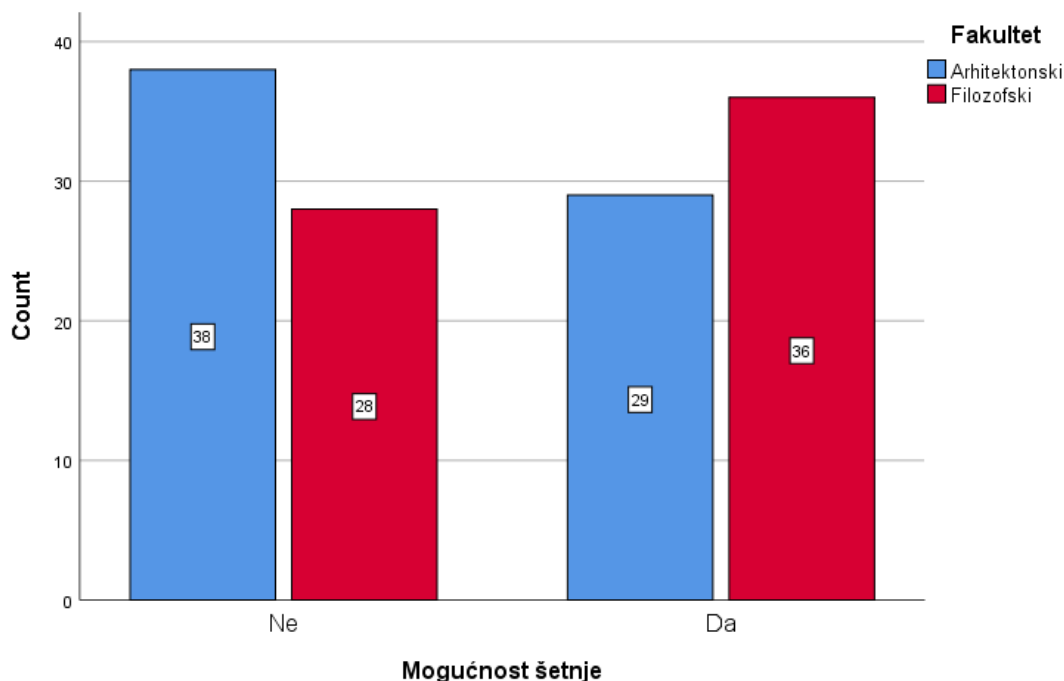

Kriterij zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja ispitanici nisu označili kao važan od 12 Gehlovih kriterija. Kod kriterija zaštite od neugodnih vanjskih utjecaja 43 studenta s diplomskog studija odgovorilo je da nije važan kriterij, s diplomskoga studija sociologije njih 41. 24 ispitanika s Arhitektonskoga fakulteta i 23 ispitanika s Filozofskoga fakulteta označilo je navedeni kriterij kao važan.

Statistički značajna razlika ne postoji pošto je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.000^a$, $df = 1$, $p = 0.989$).

Međutim, kod kriterija mogućnost šetnje utvrđuju se različiti stavovi ispitanika. Više od polovice studenata diplomskog studija sociologije (36) i 29 studenata diplomskoga studija arhitekture izjasnilo se kako im je mogućnost šetnje važan kriterij, dok je 38 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 28 ispitanika s diplomskoga studija sociologije isto označilo nebitnim kriterijem. Dakle, studenti s diplomskog studija arhitekture ne slažu se sa studentima diplomskoga studija sociologije kako je kriterij mogućnost šetnje važan kriterij. Rezultati su vidljivi u grafičkome prikazu (7.), statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 2.201^a$, $df = 1$, $p = 0.138$).

Grafički prikaz 7 –Procjena najvažnijega kriterija za kvalitetu javnog prostora (Mogućnost šetnje)

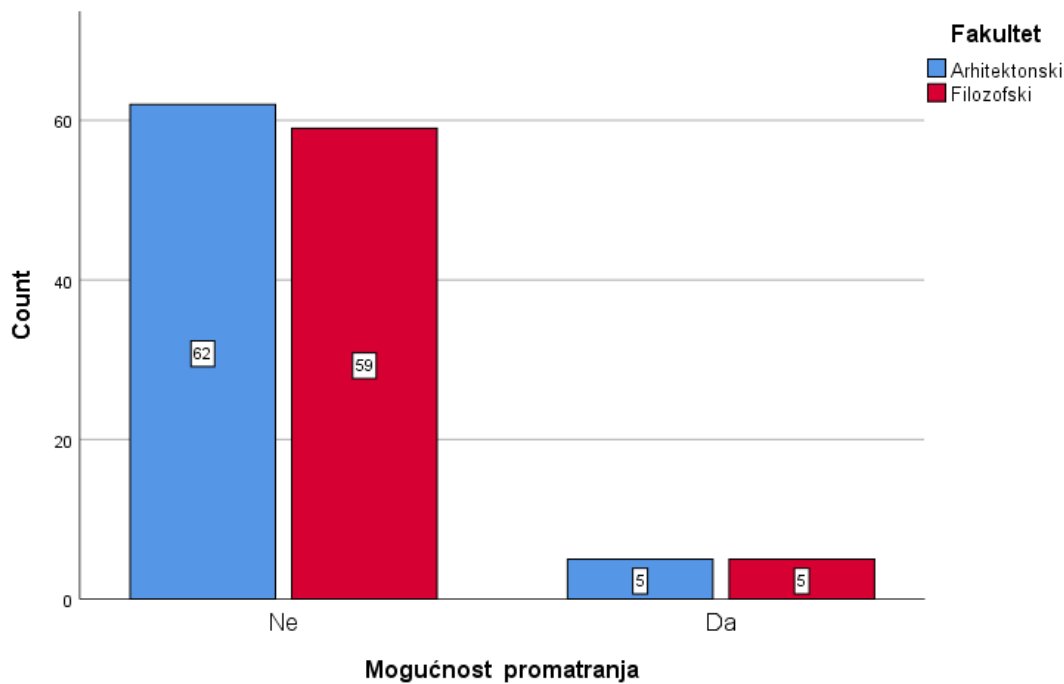
Ispitanici se slažu kako je mogućnost stajanja i zadržavanja nevažan kriterij. 27 studenata diplomskoga studija arhitekture je označilo taj kriterij važnim, a suprotno njih 40. 18 ispitanika s diplomskoga studija sociologije označilo je mogućnost stajanja i zadržavanja važnim kriterijem, a 46 nevažnim. Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 2.151^a$, $df = 1$, $p = 0.142$). Šesti kriterij mogućnost je sjedenja koje je 20 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 27 ispitanika s diplomskoga studija sociologije označilo važnim. Ispitanici se slažu kako mogućnost sjedenja nije važan kriterij (Arhitektura=47, Sociologija=37).

Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 2.165^a$, $df = 1$, $p = 0.141$).

Mogućnost promatranja po mišljenju ispitanika nije važan kriterij od 12 Gehlovih kriterija (Arhitektura=62, Sociologija=59). Pet studenata Arhitektonskoga fakulteta i pet studenata Filozofskoga fakulteta označilo je mogućnost promatranja važnim kriterijem, što je vidljivo i u grafičkome prikazu (8.)

Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.006^a$, $df = 1$, $p = 0.940$).

Grafički prikaz 8 – Procjena najvažnijega kriterija za kvalitetu javnog prostora (Mogućnost promatranja)

Sljedeći je kriterij mogućnost razgovora i slušanja, a njega ispitanici smatraju nevažnim kriterijem. 18 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 19 ispitanika s diplomskoga studija sociologije naveli su mogućnost razgovora i slušanja važnim čimbenikom, ali njih 49 s Arhitektonskoga fakulteta i 45 s Filozofskoga fakulteta označili su ga nevažnim.

Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.129^a$, $df = 1$, $p = 0.720$).

Mogućnost igre i zabave deveti je kriterij, a obje struke većinski su se složile kako nije važan kriterij (Arhitektura=50, Sociologija=44). Broj ispitanika s diplomskoga studija arhitekture koji je označio mogućnost igre i zabave kao važan kriterij je 17, zajedno s 20 ispitanika s diplomskoga studija sociologije.

Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 0.129^a$, $df = 1$, $p = 0.455$).

Ispitanici s diplomskoga studija arhitekture (34) označili su kriterij proporcije i ljudske mjere važnim kriterijem, čemu se pridružuje 22 ispitanika s diplomskoga studija sociologije. Statistički značajna razlika ne postoji pošto je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 3.585^a$, $df = 1$, $p = 0.058$).

Za mogućnost uživanja u klimi ispitanici se slažu kako nije važan kriterij (Arhitektura=49, Sociologija=55), a u manjem su broju ispitanici koji su ga označili važnim kriterijem (Arhitektura=18, Sociologija=9).

Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 3.279^a$, $df = 1$, $p = 0.070$).

Kriterij estetske kvalitete prostora i pozitivnog iskustvo boravka je 40 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture označilo važnim kriterijem, s 31 ispitanikom s diplomskoga studija sociologije. Vidljivo je kako 33 ispitanika s diplomskoga studija sociologije i 28 ispitanika s diplomskog studija arhitekture nije označilo kriterij važnim.

Statistički značajna razlika ne postoji jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.431^a$, $df = 1$, $p = 0.232$). Zaključno, studentima diplomskoga studija arhitekture estetska je kvaliteta prostora važna, dok sociolozima ne predstavlja važnost.

Dakle, ispitanici su zaštitu od kriminala i nasilja, zaštitu od prometa i nezgoda, estetsku kvalitetu prostora i pozitivno iskustvo smatraju važnim čimbenicima za kvalitetan javni prostor. Iako je u pitanju traženo da ispitanici odaberu pet najvažnijih kriterija, samo su tri kriterija odabrana podjednako od sudionika obje struke.

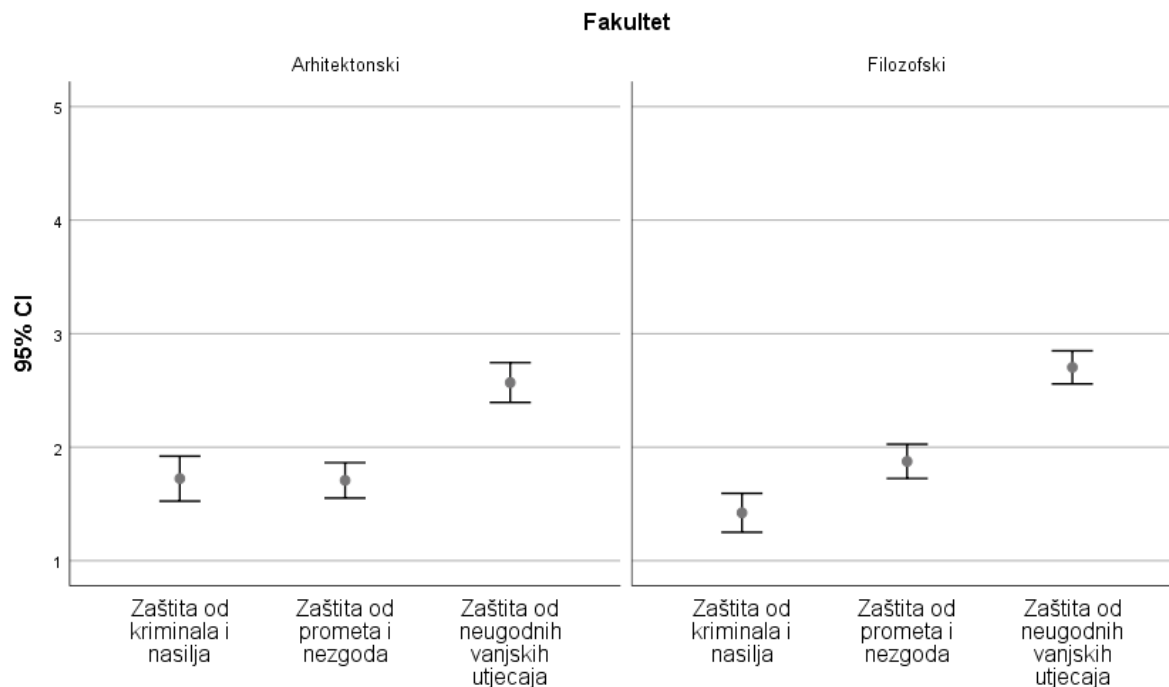
Četvrto pitanje je glasilo:

PRVI DIO UPITNIKA

4. Posložite kriterije prema važnosti za kvalitetu javnog prostora unutar svake kategorije. U kućice s desne strane upisujete brojeve. Pri čemu broj 1 označava najvažniji kriterij, a broj 3 najmanje važan kriterij za kategorije zaštita i uživanje. Dok broj 1 u kategoriji komoditet označava najvažniji kriterij, a broj 6 označava najmanje važan kriterij.

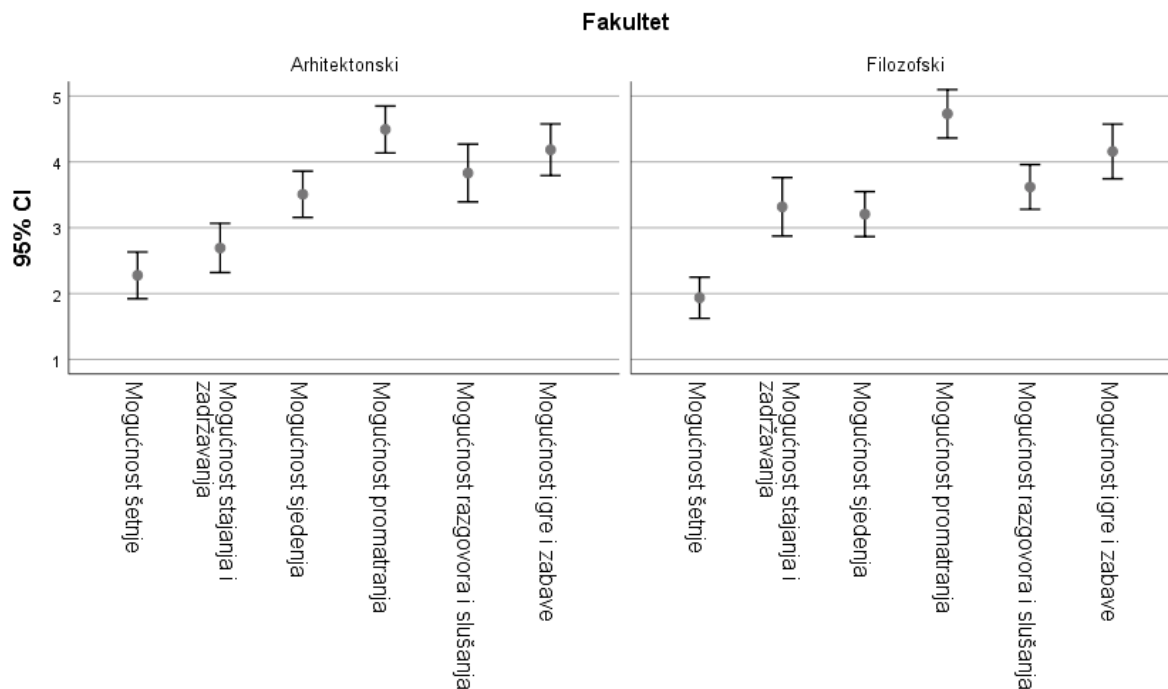
Kod četvrtog pitanja pod a) je odgovorilo 129 ispitanika, dok pet odgovora nedostaje, pod b) je odgovorilo 128 ispitanika, a šest odgovora nedostaje i pod c) je odgovorilo 123 ispitanika i nedostaje 11 odgovora. Studenti diplomskoga studija arhitekture zaštitu od kriminala i nasilja i zaštitu od prometa i nezgoda smatraju jednako važnom, dok studenti diplomskoga studija sociologije zaštitu od kriminala i nasilja poimaju najbitnijim kriterijem unutar kategorije zaštite. U grafičkome prikazu (9.) vidljivo je kako studenti diplomskoga studija arhitekture zaštitu od kriminala i nasilja te zaštitu od prometa i nezgoda pozicioniraju više negoli zaštitu od neugodnih vanjskih utjecaja. Zaštita od kriminala i nasilja te zaštita od prometa i nezgoda je slično zastupljena u biranim odgovorima. Zaštita je od kriminala i nasilja malo više birana od zaštite od prometa i nezgoda. Studenti diplomskoga studija sociologije izjašnjavaju zaštitu od kriminala i nasilja na prvo mjesto kao najvažniji kriterij kategorije, dok je zaštita od prometa i nezgoda na drugom mjestu, a zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja na trećem mjestu kao najmanje važan kriterij. Studenti diplomskoga studija arhitekture nisu bili potpuno odlučni u svojim odgovorima jer zaštitu od kriminala i nasilja te zaštitu od prometa i nezgoda smatraju podjednako važnim kriterijima, dok studenti diplomskoga studija sociologije smatraju zaštitu od kriminala i nasilja najvažnijim kriterijem.

Grafički prikaz 9 – Posloženi kriteriji prema važnosti za kvalitetu javnog prostora unutar kategorije (Zaštita)

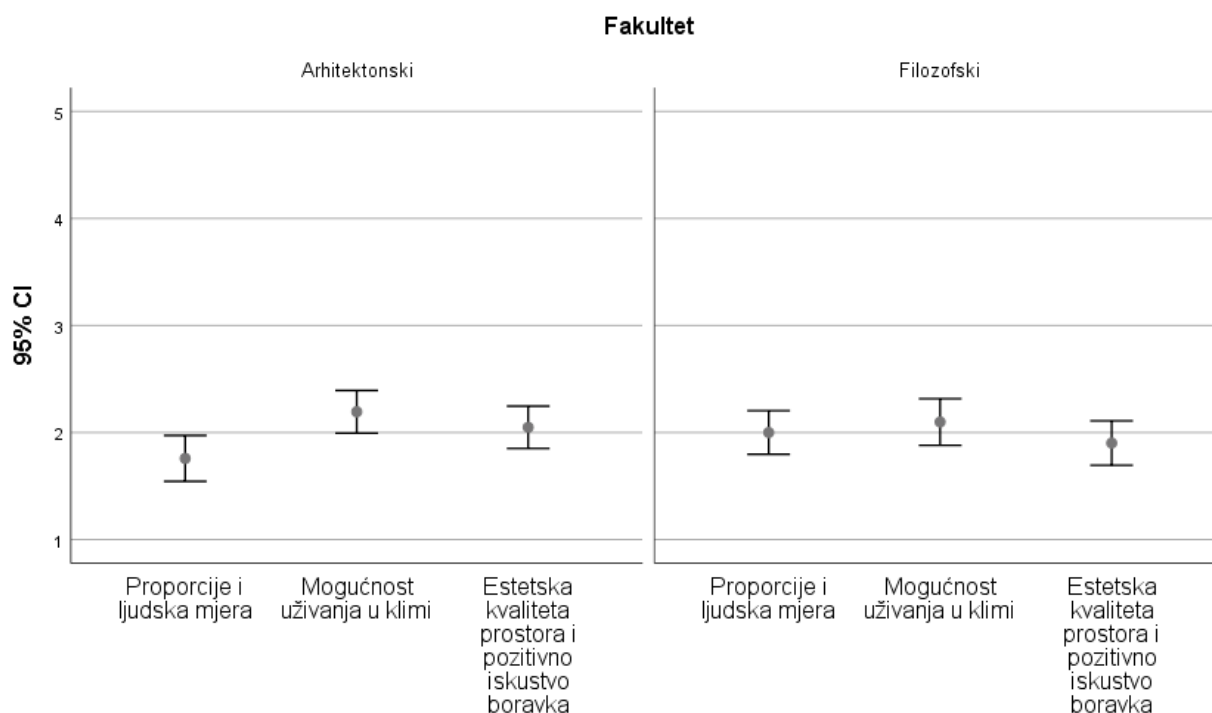
Mogućnost šetnje kod svih ispitanika najvažniji je kriterij unutar kategorije komoditeta (Grafički prikaz 10). Ispitanici s diplomskog studija arhitekture smatraju da je mogućnost stajanja i zadržavanja drugi važan kriterij unutar kategorije komoditeta, dok je kod studenata diplomskog studija sociologije mogućnost stajanja i zadržavanja i mogućnost sjedenja unutar kategorije komoditeta podjednako zastupljena u odgovorima. Mogućnost razgovora i slušanja na četvrtom je mjestu po važnosti svim ispitanicima. Nadalje, ispitanici mogućnost igre i zabave vide na petom mjestu, što znači da kriterij nije jako važan za kvalitetu javnog prostora. Mogućnost promatranja kod svih ispitanika na šestome je mjestu, što znači da je najmanje važan kriterij unutar kategorije komoditeta.

Grafički prikaz 10 – Posloženi kriteriji prema važnosti za kvalitetu javnog prostora unutar kategorije (Komoditet)

Kategorija uživanja sastojala se od tri kriterija: proporcije i ljudska mjera, mogućnost uživanja u klimi te estetske kvalitete prostora i pozitivno iskustvo boravka. Studenti diplomskoga studija arhitekture smatraju da su proporcije i ljudska mjera najvažniji kriterij, dok studenti diplomskoga studija sociologije smatraju kako su estetska kvaliteta prostora i pozitivno iskustvo boravka najvažniji kriterij za uživanje. Za ispitanike s diplomskoga studija arhitekture kriterij je proporcije i ljudska mjera najvažniji unutar kategorije uživanja. Odgovori se dviju struka razlikuju jer ispitanici s diplomskog studija sociologije smatraju kako je estetska kvaliteta prostora i pozitivno iskustvo boravka najvažniji kriterij. Proporcije i ljudska mjera kod ispitanika s diplomskoga studija sociologije na drugome je mjestu po važnosti, a kriterij mogućnosti uživanja u klimi najmanje je važan svim ispitanicima. U grafičkome prikazu (11.) iskazan je kriterij proporcije i ljudska mjera kao najvažniji kriterij studentima diplomskoga studija arhitekture, dok su odgovori ispitanika s diplomskog studija sociologije dosta blizu jedni drugima.

Grafički prikaz 11 – Posloženi kriteriji prema važnosti za kvalitetu javnog prostora unutar kategorije (Uživanje)

U petome su pitanju upitnika ispitanici morali procijeniti koliko bi Grad Zagreb trebao ulagati financijskih sredstava u svrhu poboljšanja javnog prostora za svaku od kategorija kvalitete javnog prostora.

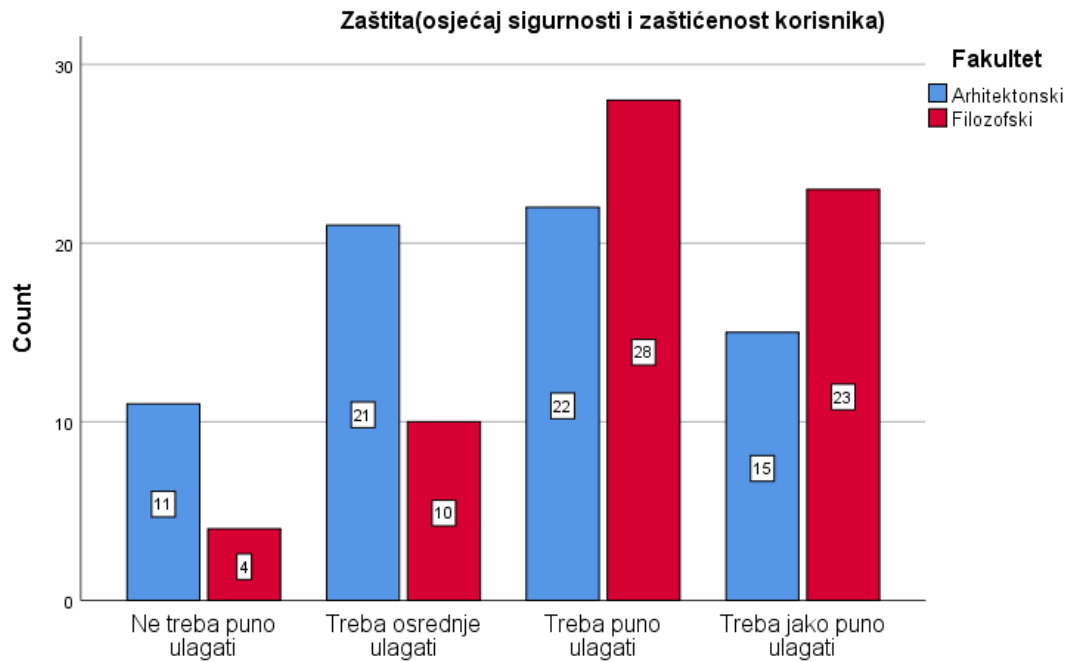
PRVI DIO UPITNIKA

5. Procijenite za svaku od tri kategorije kvalitete javnog prostora koliko bi Grad Zagreb trebao ulagati financijskih sredstava u svrhu poboljšanja javnog prostora (1 - Ne treba uopće ulagati, 2 - Ne treba puno ulagati, 3 - Treba osrednje ulagati, 4 - Treba puno ulagati, 5 - Treba jako puno ulagati).

Svih 134 ispitanika odgovorilo je na ovo pitanje, od čega je 11 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 4 s diplomskoga studija sociologije koji tvrde da u kategoriju zaštite ne treba mnogo ulagati. 21 ispitanik s diplomskoga studija arhitekture i 10 ispitanika s diplomskoga studija sociologije smatra kako treba osrednje ulagati u tu kategoriju. Obje se struke slažu kako bi trebalo mnogo ulagati u kategoriju zaštite (Arhitektura =22, Sociologija=28). Isto tako, 15 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 23 ispitanika s diplomskoga studija sociologije smatraju da treba jako puno ulagati u istu kategoriju.

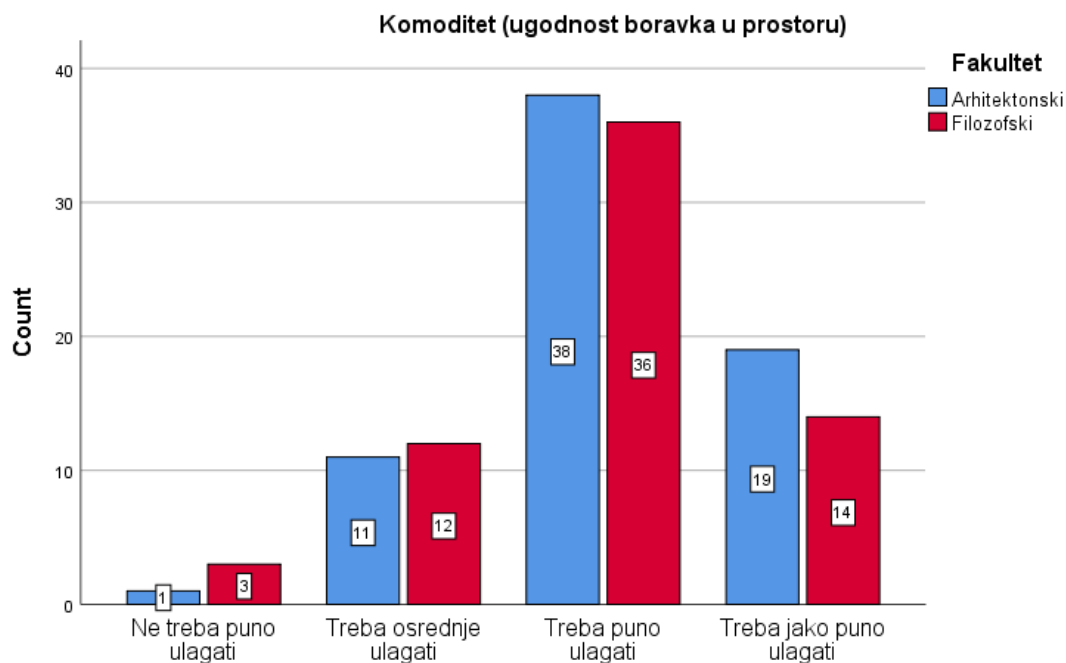
Statistički postoji značajna razlika budući da je $p < 0.05$ ($\chi^2 = 9.463^a$, $df = 3$, $p = 0.024$).

Grafički prikaz 12 – Koliko bi Grad Zagreb trebao ulagati financijskih sredstava u svaku kategoriju kvalitete javnog prostora? (Zaštita)

Kod kategorije komoditeta vidimo kako se svi sudionici u potpunosti slažu da Grad Zagreb treba mnogo u nju ulagati (Arhitektura=38, Sociologija=36).

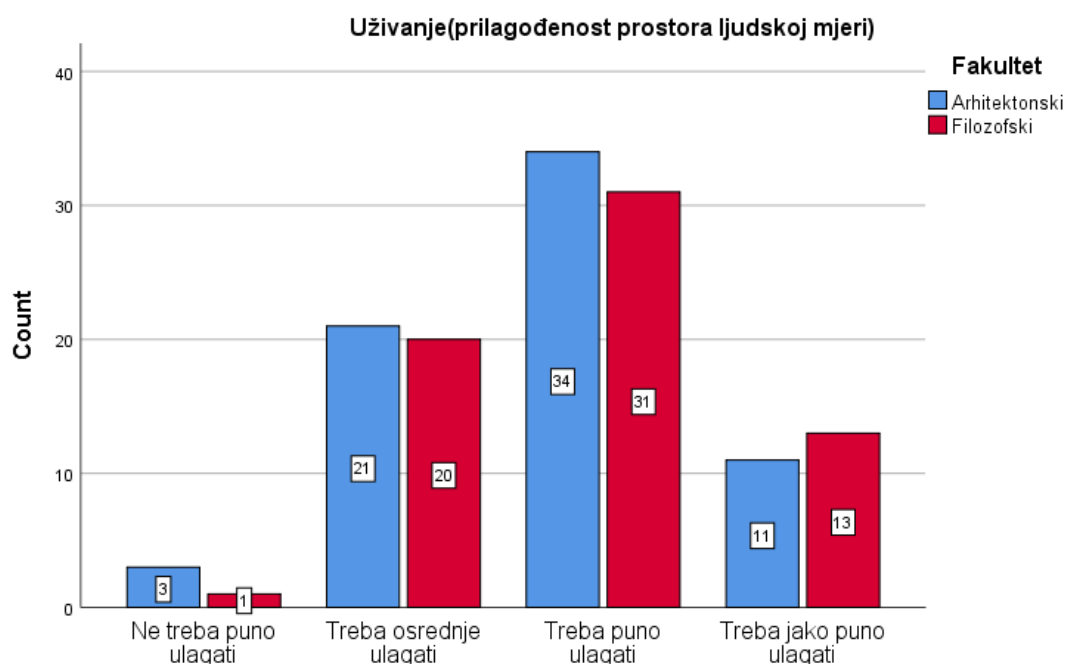
Grafički prikaz 13 – Koliko bi Grad Zagreb trebao ulagati financijskih sredstava u svaku kategoriju kvalitete javnog prostora? (Komoditet)

Jednako je i s trećom kategorijom gdje ispitanici smatraju kako u nju treba mnogo ulagati (Arhitektura=34, Sociologija=31) ili osrednje ulagati (Arhitektura=21, Sociologija=20).

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.737^a$, $df = 3$, $p = 0.629$).

Grafički prikaz 14 – Koliko bi Grad Zagreb trebao ulagati financijskih sredstava u svaku kategoriju kvalitete javnog prostora? (Uživanje)

Iako su ispitanici kroz prvo pitanje izrazili stav kako je zaštita najvažniji kriterij, rezultati pokazuju kako u sve tri kategorije treba ulagati.

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.737^a$, $df = 3$, $p = 0.750$).

U idućemu pitanju ispitanici su procjenjivali Gehlove kriterije kao subjektivne ili objektivne. Ovo pitanje su svi ispitanici odgovorili.

DRUGI DIO UPITNIKA

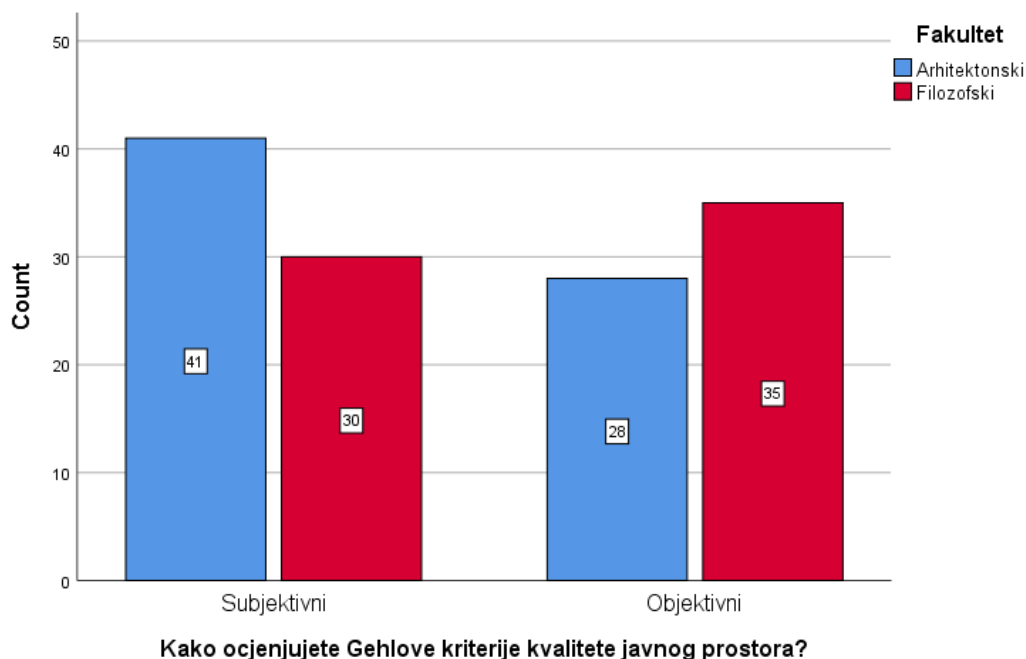
3. Kako ocjenjujete Gehlove kriterije kvalitete javnog prostora?

41 student diplomskog studija arhitekture smatra kako su Gehlovi kriteriji subjektivni, dok 30 studenata diplomskog studija sociologije smatraju da su objektivni, što je prikazano u tablici, dok je u grafu vidljivo i kako ispitanici s diplomskog studija sociologije (35), zajedno s ispitanicima s diplomskoga studija arhitekture (28), smatraju Gehlove kriterije objektivnima.

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 2.365^a$, $df = 1$, $p = 0.124$).

Grafički prikaz 15 – Procjena Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora

Četvrtim pitanjem drugoga dijela upitnika nastojalo se doznati koliko je studenata diplomskog studija arhitekture te koliko studenata diplomskog studija sociologije koristilo Gehlove kriterije prije ispunjavanja anketnog upitnika.

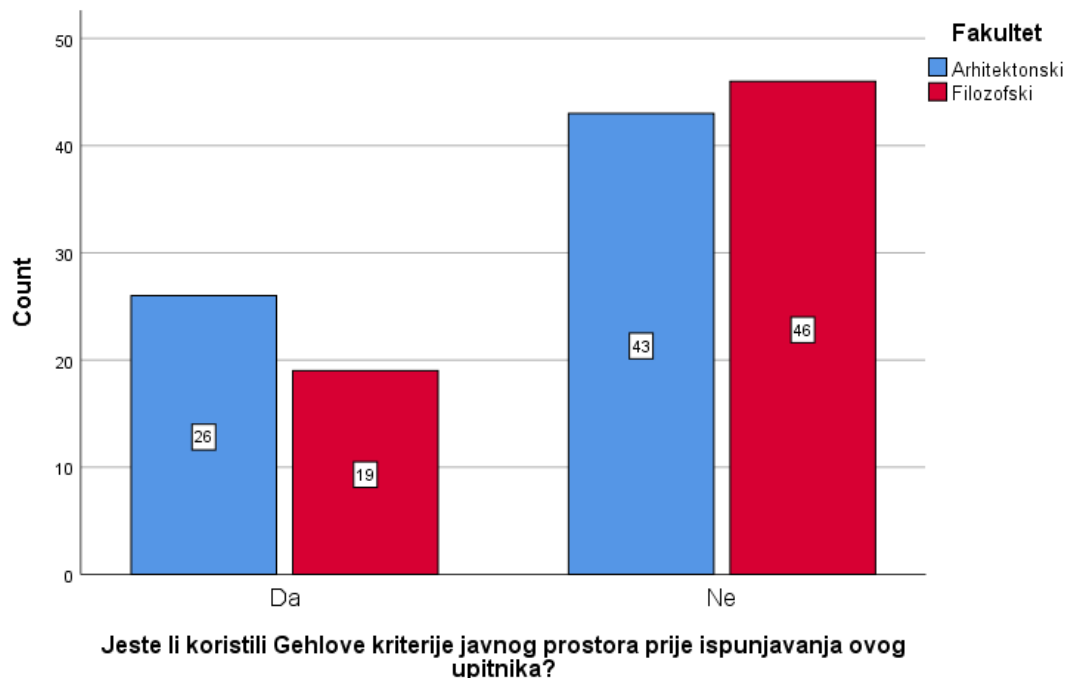
DRUGI DIO UPITNIKA

4. Jeste li koristili Gehlove kriterije javnog prostora prije ispunjavanja ovog upitnika?

U grafičkom prikazu (16.) vidljivo je kako veći broj sudionika dosada još nije koristio Gehlove kriterije (Arhitektura=43, Sociologija=46). Ispitanici s diplomskog studija arhitekture i diplomskoga studija sociologije nisu koristili Gehlove kriterije javnog prostora prije ispunjavanja anketnog upitnika.

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.072^a$, $df = 1$, $p = 0.301$).

Grafički prikaz 16 – Korištenje Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora

Iznenadujuće je kako se veliki dio ispitanika s diplomskog studija arhitekture nije koristio Gehlovim kriterijima kvalitete javnog prostora jer je pretpostavka bila da je većina ispitanika s navedenog studija dosad imala doticaj s Gehlovim kriterijima te da su ih samostalno primjenjivali.

Kod ispitanika s diplomskoga studija sociologije jasno je kako dobar dio njih nije koristi Gehlove kriterije.

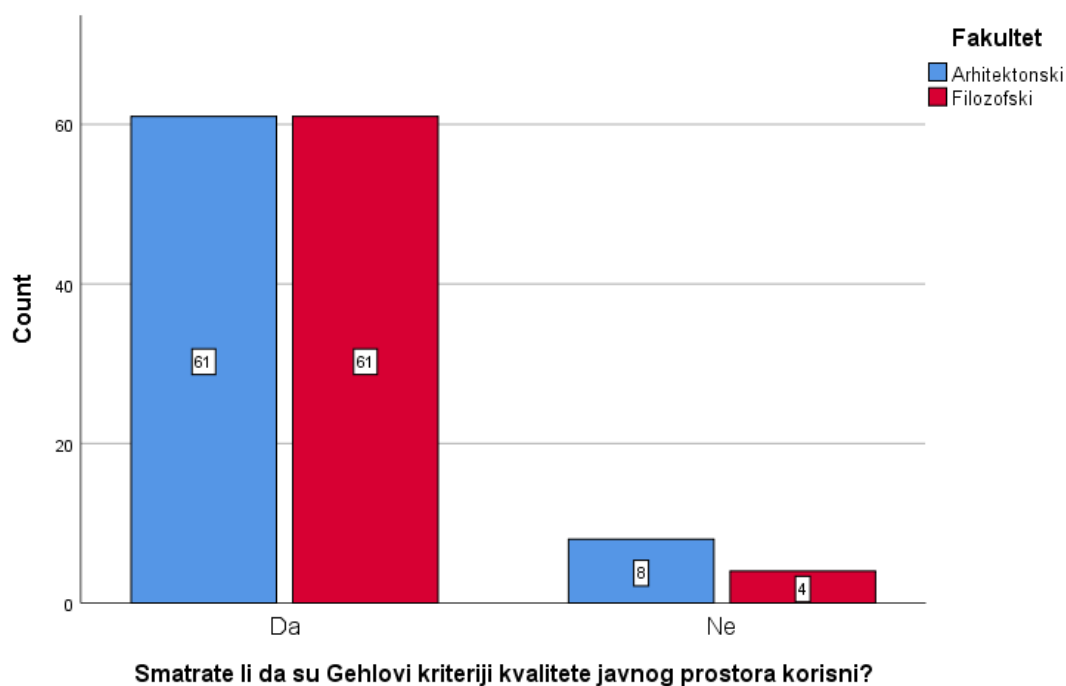
Iako nisu svi koristili Gehlove kriterije, svi se slažu kako su Gehlovi kriteriji kvalitete javnog prostora jako korisni, što je vidljivo i u grafičkom prikazu (17.).

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.215^a$, $df = 1$, $p = 0.270$).

DRUGI DIO UPITNIKA

5. Smatrate li da su Gehlovi kriteriji kvalitete javnog prostora korisni?

Grafički prikaz 17 – Korisnost Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora

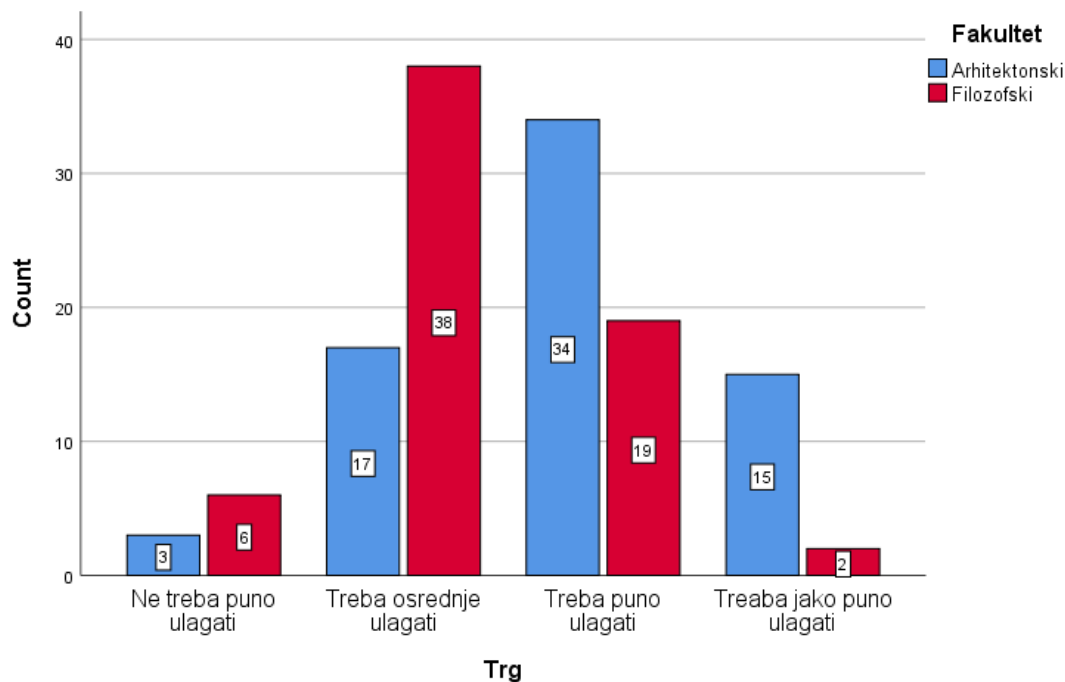
5. 2. Javni prostor

U ovom će se dijelu diplomskoga rada prikazati javni prostor. Sukladno navedenome, u drugome pitanju prvoga dijela upitnika ispitanici su procjenjivali javni prostor općenito.

2. Procijenite za svaki tip javnog prostora koliko bi trebalo ulagati financijskih sredstava u gradu Zagrebu u svrhu poboljšanja javnog prostora. Pri procjeni koristite ljestvicu od 1 do 5. (1 - Ne treba uopće ulagati, 2 - Ne treba puno ulagati, 3 - Treba osrednje ulagati, 4 - Treba puno ulagati, 5 - Treba jako puno ulagati)

Prvi ponuđeni javni prostor bio je trg. Ispitanici su se složili kako u trgove treba ulagati.

Grafički prikaz 18 – Procjena koliko financijskih sredstava treba u određeni tip javnog prostora ulagati (Trg)

Vidljivo je kako se stavovi različitih struka razlikuju budući da veći dio ispitanika s diplomskoga studija sociologije smatra kako u trgove treba osrednje ulagati (38), a s diplomskog studija arhitekture 17, dok 34 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 19 s diplomskoga studija sociologije smatra da u trgove treba puno ulagati.

Statistički značajna razlika postoji budući da je $p < 0.05$ ($\chi^2 = 23.106^a$, $df = 3$, $p = 0.000$).

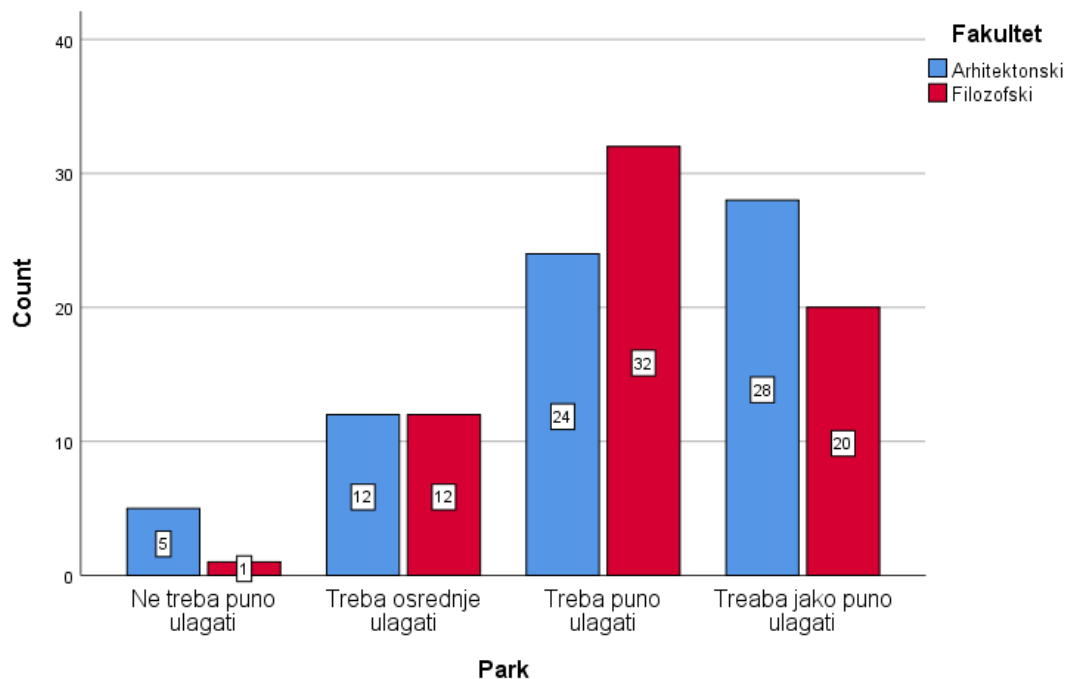
Prema Svirčić, trg je žarište života svakog grada i on najbolje oslikava stanje određenog društva, odnosno što je neki trg bolje uređen, može se reći kako je stanje u društvu puno bolje. (Svirčić, 2002: 119) Prema tome, jasno je zašto ispitanici s diplomskoga studija arhitekture

smatraju kako se u trgove treba općenito puno ulagati, dok ispitanici diplomskoga studija sociologije ne daju pretjeranu važnost trgovima.

Drugi je javni prostor bio park, a svi ispitanici složili su se kako u parkove treba puno ulagati. Ispitanika je 24 s diplomskoga studija arhitekture koji smatraju da treba puno ulagati u parkove i 32 s diplomskoga studija sociologije, dok 28 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 20 s diplomskoga studija sociologije smatraju kako treba jako puno ulagati u parkove. Njihovi odgovori očekivani su budući da su zelene površine mjesta na kojima se može uživati i odmaknuti se od gradske gužve.

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 5.028^a$, $df = 3$, $p = 0.170$).

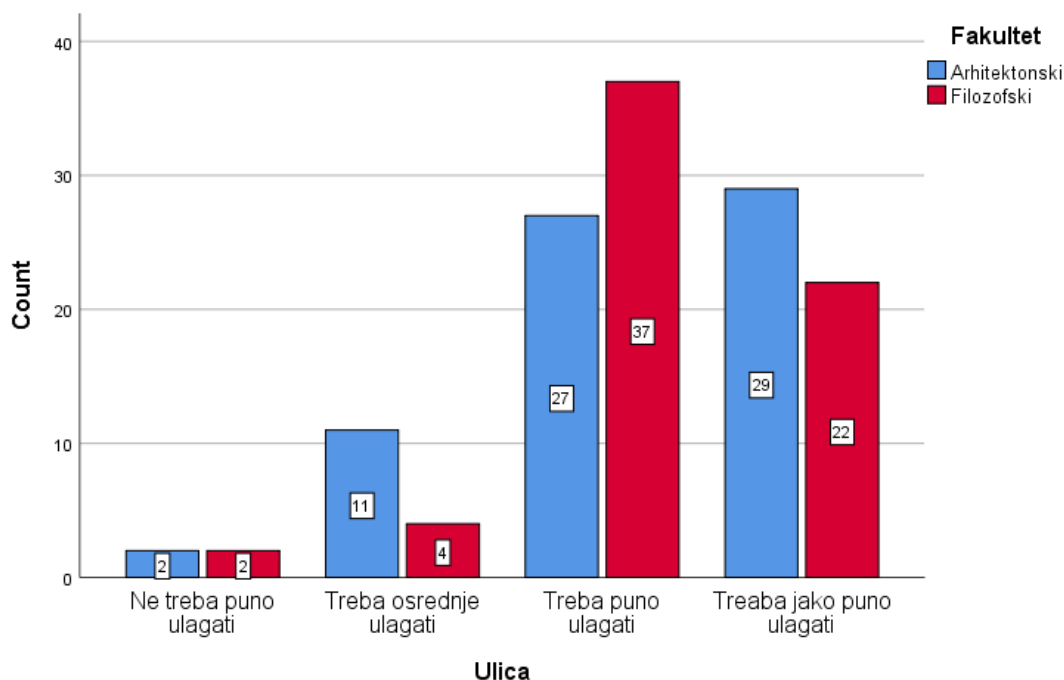
Grafički prikaz 19 – Procjena koliko financijskih sredstava treba u određeni tip javnog prostora ulagati (Park)

Prema mišljenju ispitanika istraživanja, i u ulice treba jako puno ulagati. 37 ispitanih studenata diplomskoga studija sociologije i 27 s diplomskoga studija arhitekture smatraju kako treba puno ulagati u ulice. Isto su tako 29 ispitanika s diplomskoga studija arhitekture i 22 ispitanika s diplomskoga studija sociologije izrazili kako treba jako puno ulagati u ulice, kao što je vidljivo i u grafičkom prikazu (20.). Ulica je, prema Tonkiss, mjesto slučajnog neformalnog susreta (Tonkiss, 2005: 67). Ljudi se ulicama koriste kako bi došli do određenih destinacija. Vrlo je važno da je ulica kvalitetno izrađena i prohodna jer je koriste razni korisnici (pješaci, biciklisti, vozači automobila). Ulica mora biti sigurno mjesto za sve korisnike i izrazito je važno da se u nju ulaže, što potvrđuju i rezultati istraživanja.

Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 5.676^a$, $df = 3$, $p = 0.129$).

Grafički prikaz 20 – Procjena koliko financijskih sredstava treba u određeni tip javnog prostora ulagati (Ulice)

5. 3. Primjena Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora na odabrane javne prostore u Zagrebu

U drugome dijelu upitnika ispitanici su procjenjivali kvalitetu javnih prostora u Zagrebu:

DRUGI DIO UPITNIKA

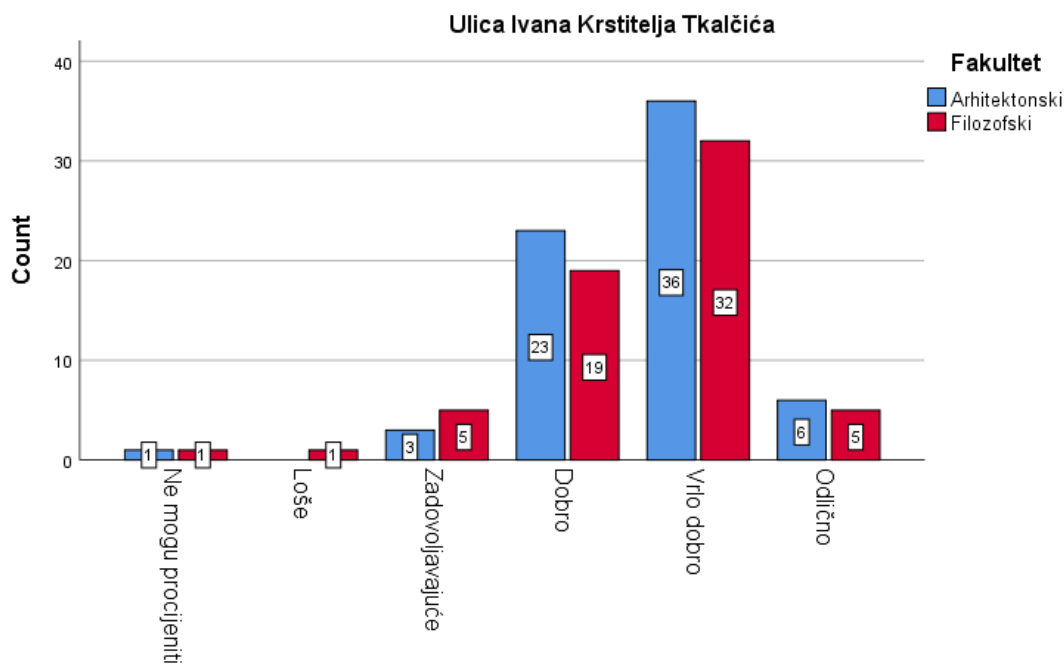
1. U nastavku Vas molim da na ljestvici od 1 do 5 procijenite u kolikoj mjeri određeni prostor u gradu Zagrebu (naveden u gornjem dijelu tablice) zadovoljava svaki od 12 Gehlovih kriterija kvalitete. (0- Ne mogu procijeniti, 1 – Loše, 2 - Zadovoljavajuće, 3 – Dobro, 4 – Vrlo dobro, 5 – Odlično)

Ispitanici su se iz obje struke složili kako je Ulica Ivana Krstitelja Tkalčića vrlo dobro uređen javni prostor (Arhitektura=36, Sociologija=32).

Ne postoji statistički značajna razlika $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.938^a$, $df = 5$, $p = 0.858$).

Rezultate su vidljivi u grafičkome prikazu (21.)

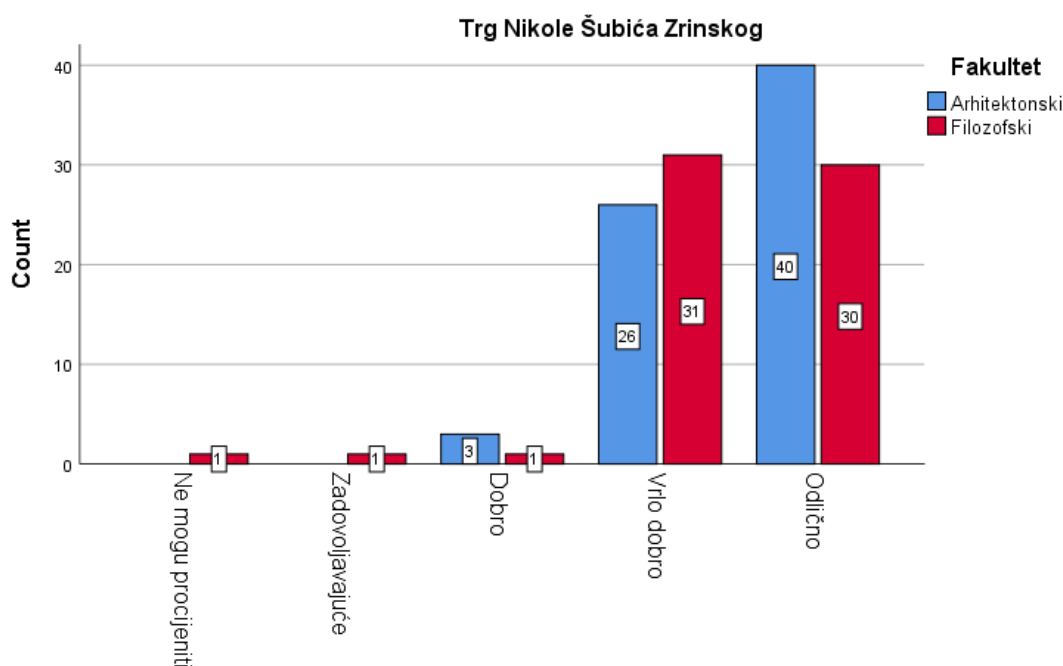
Grafički prikaz 21 – Procjena kvalitete odabranih javnih prostora u Zagrebu (Ulica Ivana Krstitelja Tkalčića)

133 ispitanika slaže se kako je Trg Nikole Šubića Zrinskog odlično uređen javni prostor, točnije ocijenili su ga izvrsnim (Arhitektura=40, Sociologija=30) i vrlo dobrim javnim prostorom (Arhitektura=31, Sociologija=26).

Statistički ne postoji značajna razlika pošto je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 4.686^a$, $df = 4$, $p = 0.321$).

Grafički prikaz 22 – Procjena kvalitete odabranih javnih prostora u Zagrebu (Trg Nikole Šubića Zrinskog)

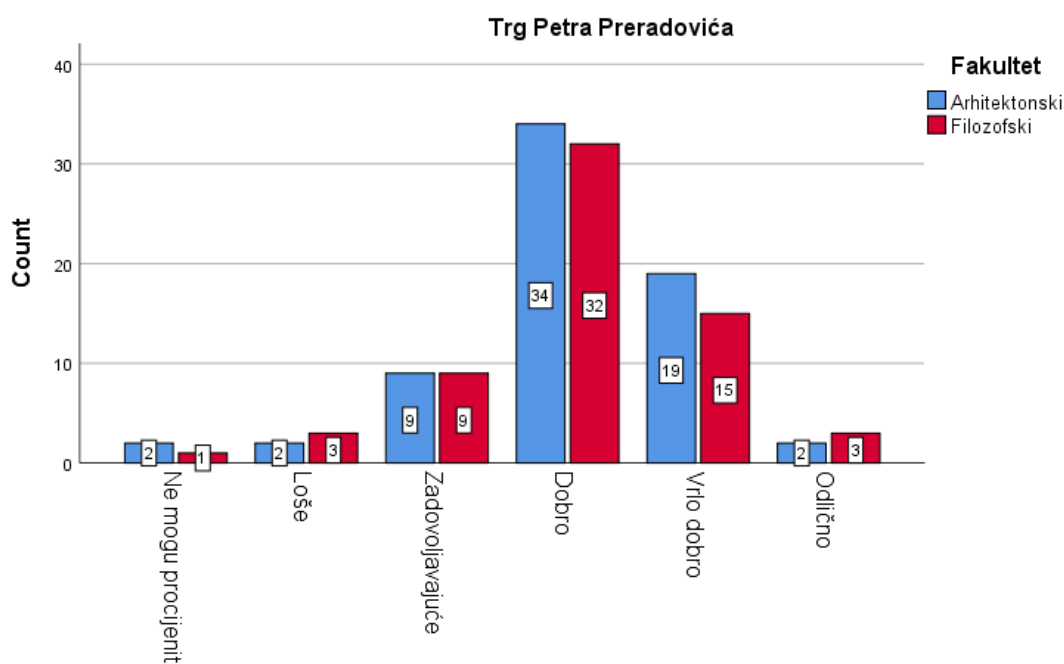

Za razliku od prethodnoga, Trg Petra Preradovića ponešto je lošije ocijenjen. Naime, svi ispitanici slažu se kako je Trg Petra Preradovića dobro uređen javni prostor (Arhitektura=34, Sociologija=32), odnosno ispitanici smatraju kako mjesta za napredak i poboljšanje ima. U grafičkome prikazu (23.) vidljivi su rezultati.

Statistički ne postoji značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 1.075^a$, $df = 5$, $p = 0.956$).

Grafički prikaz 23 – Procjena kvalitete odabranih javnih prostora u Zagrebu (Trg Petra Preradovića)

Ulicu Mirka Bogovića i Ulicu Nikole Jurišića ispitanici su ocijenili dobrom ocjenom, odnosno smatraju kako su to dobro uređeni javni prostori (Arhitektura=34, Sociologija=27 i Arhitektura=37, Sociologija=25).

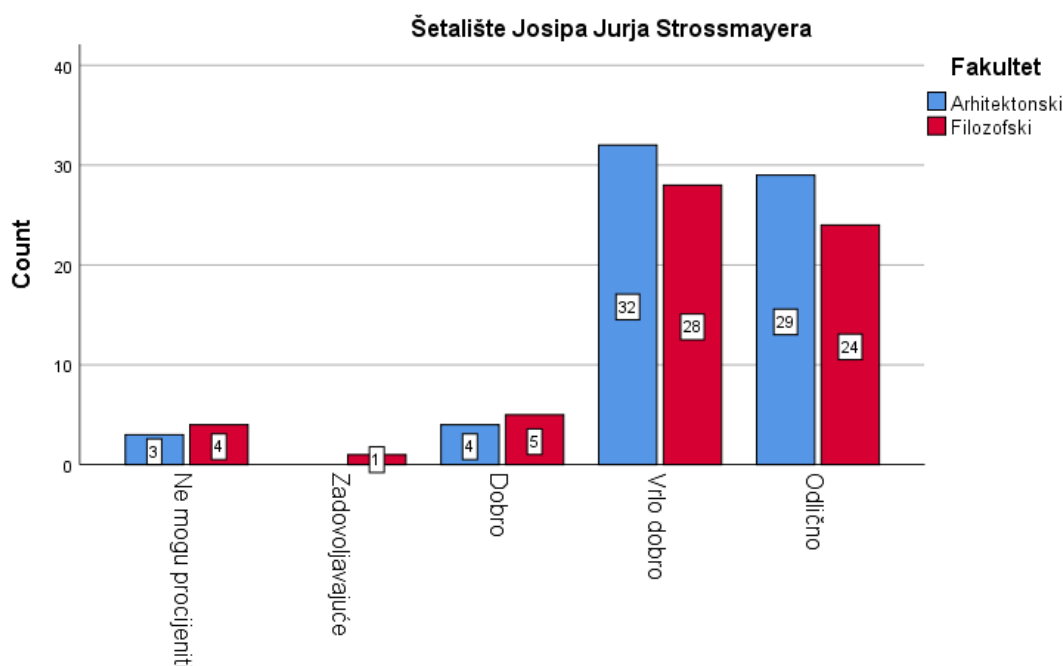
Ne postoji statistički značajna razlika jer je $p > 0.05$ ($\chi^2 = 5.021^a$, $df = 5$, $p = 0.858$) i $p > 0.05$ ($\chi^2 = 6.462^a$, $df = 5$, $p = 0.264$).

Dakle, obje se struke slažu kako su te dvije ulice dobro uređene, ali je vidljivo da ima prostora za boljitak. Statistički značajne razlike ne postoji ni kod jedne ulice.

U idućemu grafičkom prikazu vidljivo je kako ispitanici smatraju da je Šetalište Josipa Jurja Strossmayera jako kvalitetan javni prostor. Ispitanici su uglavnom birali ocjene vrlo dobar (Arhitektura=32, Sociologija=28) i izvrstan (Arhitektura=29, Sociologija=24), što su najviše ocjene na skali.

Ne postoji statistički značajna razlika u odabranim odgovorima među strukama ($\chi^2=1.719^a$, $df=4$, $p=0.787$).

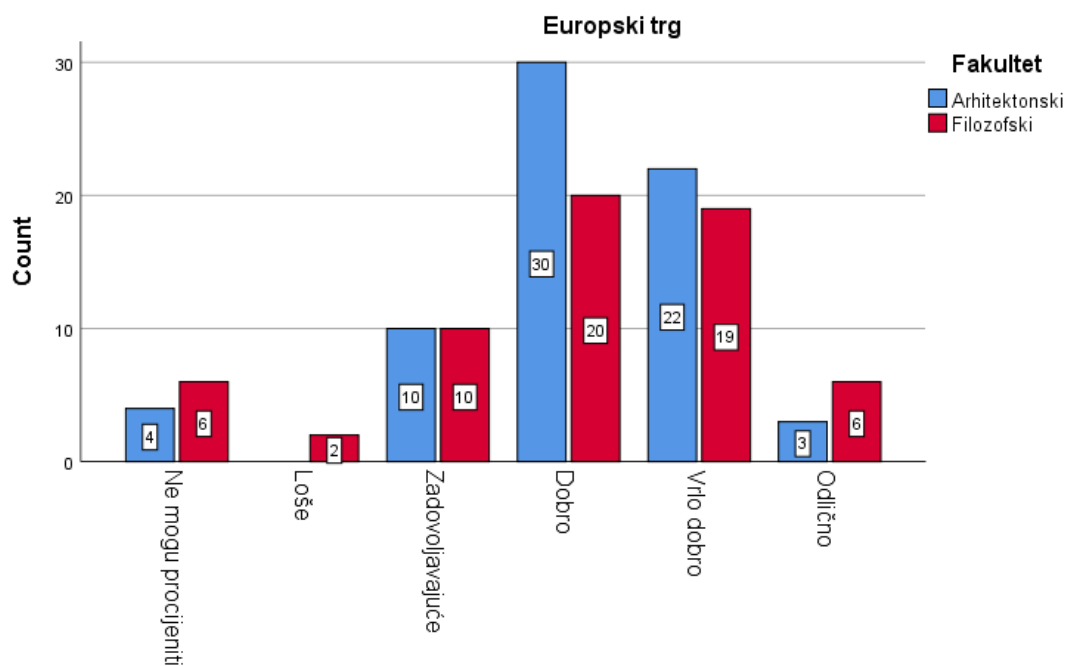
Grafički prikaz 24 – Procjena kvalitete odabranih javnih prostora u Zagrebu (Šetalište Josipa Jurja Strossmayera)

U grafičkome prikazu (25.) koji slijedi prikazani su odgovori ispitanika vezani za Europski trg. Dobrim je navedeni trg ocijenilo 30 studenata diplomskoga studija arhitekture i 20 diplomskoga studija sociologije, dok su vrlo dobrim Europski trg ocijenila 22 studenta diplomskoga studija arhitekture i 19 diplomskoga studija sociologije. Vidljivo je kako Europski trg više naginje dobroj ocjenu nego vrlo dobroj.

Statistički ne postoji značajne razlike jer je $p>0.05$ ($\chi^2=5.358^a$, $df=5$, $p=0.374$).

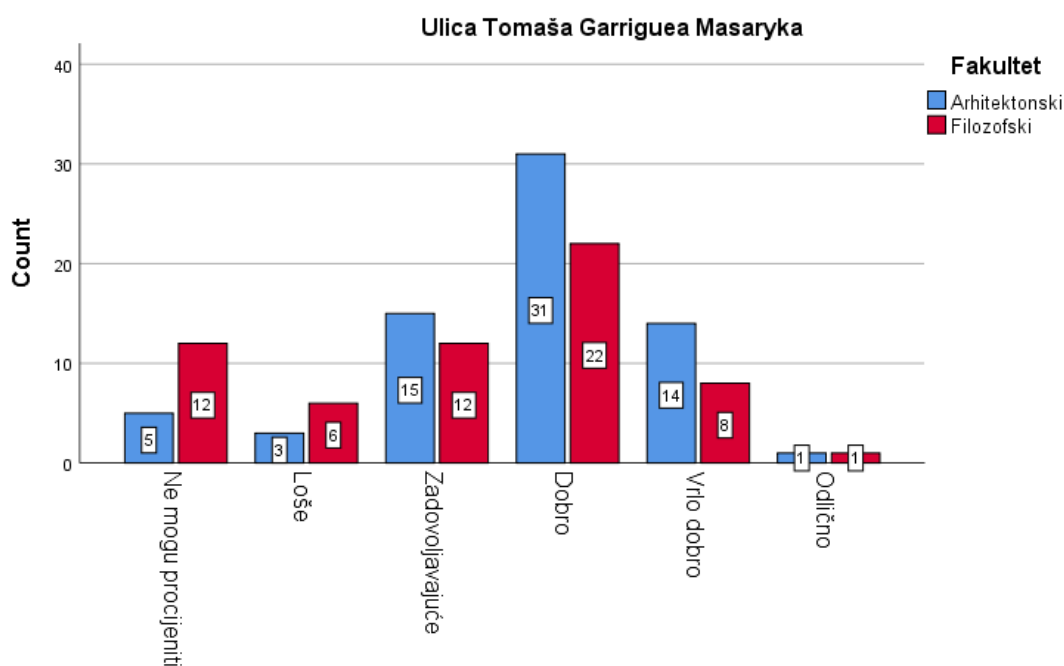
Grafički prikaz 25 – Procjena kvalitete odabranih javnih prostora u Zagrebu (Europski trg)

Ulicu Tomaša Garriguea Masaryka ispitanici uglavnom smatraju dobro uređenim javnim prostorom, ali ne i potpuno jer su neki ispitanici izrazili malo više nezadovoljstva, što je vidljivo u grafičkome prikazu (26.).

Statistički ne postoji značajna razlika ($\chi^2=6.914^a$, $df=5$, $p=0.227$).

Grafički prikaz 26 – Procjena kvalitete odabranih javnih prostora u Zagrebu (Ulica Tomaša Garriguea Masaryka)

Također, i Britanski trg ispitanici smatraju dobro uređenim javnim prostorom (Arhitektura=31, Sociologija=22) te ne postoji statistički značajna razlika u odabiru odgovora ($\chi^2=2.466^a$, $df=5$, $p=0.782$).

6. ZAKLJUČAK

U ovome diplomskom radu prikazani su i analizirani rezultati istraživanja o javnome prostoru provedenoga među studentima Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i studentima Odjela za sociologiju Filozofskoga fakulteta pri Sveučilištu u Zagrebu. Prema rezultatima možemo zaključiti kako je javni prostor tema za koju su podjednako zainteresirani studenti s arhitektonskoga studija i studija sociologije, a pri procjeni kvalitete javnog prostora obje se struke lako snalaze u korištenju Gehlovog instrumenta, što je i u skladu s Gehlovim nastojanjima da se javni prostor promatra interdisciplinarno i s primarnim fokusom na čovjeka, odnosno građane koji ga svakodnevno koriste. Možemo zaključiti kako nisu potvrđene obje hipoteze jer nisu dokazana značajna razilaženja u procjeni važnosti osnovnih kategorija koje koristi Gehl (zaštita, komoditet, uživanje) između studenata dvaju fakulteta koji su sudjelovali u istraživanju. Istraživanje je pokazalo određene razlike, ali samo u potkategorijama koje nisu presudne u procjeni mogućnosti zajedničkog korištenja Gehlovog instrumenta od strane dviju struka i međusobnog razumijevanja oko kvalitete javnog prostora. Kod odabira najvažnije od triju osnovnih Gehlovih kategorija arhitekti i sociolozi se slažu da je zaštita najvažnija kategorija, a uživanje najmanje važna kategorija. Sudionici su odabrali tri najvažnija kriterija od svih 12 Gehlovih kriterija a to su: zaštita od kriminala i nasilja, zaštita od prometa i nezgoda, estetska kvaliteta prostora i pozitivno iskustvo. Kada su sudionici birali najvažniji kriterij unutar svake kategorije odabrali su zaštitu od kriminala i nasilja u kategoriji zaštite te mogućnost šetnje u kategoriji komoditeta. Kod kategorije uživanja arhitekti su i urbanisti odabrali proporcije i ljudsku mjeru kao najvažniji kriterij, a sociolozi estetsku kvalitetu prostora i pozitivno iskustvo boravka. Sudionici smatraju kako treba u sve tri Gehlove kategorije puno ulagati. Arhitekti i urbanisti smatraju kako su Gehlovi kriteriji subjektivni, dok sociolozi smatraju kriterije objektivnima. Sudionici nisu koristili Gehlove kriterije prije ispunjavanja ankete te smatraju da su kriteriji korisni.

Ispitanici su procijenili kako su Ulica Ivana Krstitelja Tkalčića, Trg Nikole Šubića Zrinskog, Šetalište Josipa Jurja Strossmayera i Europski trg kvalitetni javni prostori u Zagrebu.

Kod odabira najvažnije kategorije ne postoji razlika u stavovima sociologa te arhitekta i urbanista. Najvažnija je kategorija po njihovu mišljenju zaštita, na drugome mjestu komoditet i na trećem uživanje. Svim sudionicima istraživanja kategorija zaštita bila je najvažnija od 3 osnovne

Gehlove kategorije. Kada su birali pet najvažnijih kriterija, svi su se ispitanici složili kako su zaštita od prometa i zaštita od kriminala i nasilja važni kriteriji. Međutim, kod jednog kriterija im se mišljenja razilaze, a to je kriterij mogućnosti šetnje. Arhitekti i urbanisti smatraju kako mogućnost šetnje nije važan kriterij, dok ga s druge strane sociolozi smatraju važnim kriterijem. Kriterij estetske kvalitete prostora i pozitivno iskustvo kriterij je gdje su se svi ispitanici složili da je važan kriterij.

Ispitanici su morali odabrati unutar svake kategorije najvažniji kriterij, tako da je zaštita od kriminala i nasilja najvažniji kriterij unutar kategorije bio kod sociologa, dok su kod arhitekata i urbanista zaštita od kriminala i nasilja te zaštita od prometa i nezgoda toliko blizu da skoro dijele prvo mjesto. Kod kategorije komoditeta svi se ispitanici slažu kako je mogućnost šetnje najvažniji kriterij unutar kategorije, a mogućnost promatranja najmanje važan kriterij. Kod kategorije uživanja stavovi su ponovno različiti. Arhitekti i urbanisti smatraju kako je kriterij proporcije i ljudska mjera najvažniji kriterij, na drugom je mjestu estetska kvaliteta i pozitivno iskustvo boravka, a na trećemu mjestu mogućnost uživanja u klimi, a kod sociologa je na prvom mjestu estetska kvaliteta prostora i pozitivno iskustvo boravka, na drugom proporcije i ljudska mjera te na trećemu mjestu mogućnost uživanja u klimi. Za ulaganje sredstava u svaku kategoriju posebno ispitanici se slažu da u svaku kategoriju treba ulagati puno. Iako su u prvom pitanju izrazili stav da je zaštita najbitnija kategorija, ipak bi se trebalo u svaku kategoriju ulagati puno. Sudionici su procjenjivali kakvi su Gehlovi kriteriji te sociolozi smatraju da su kriteriji objektivni, a arhitekti i urbanisti da su subjektivni. Veliki dio ispitanika nije se koristio Gehlovim kriterijima nikad prije ispunjavanja anketnog upitnika. Za studente diplomskoga studija sociologije očekivalo se da se nisu susreli s Gehlovim kriterijima, dok je bilo iznenađenje da se i veći broj studenata diplomskoga studija arhitekture nije susreo s Gehlovim kriterijima. Ipak, ispitanici se slažu kako su kriteriji izrazito korisni.

Što se drugih nalaza tiče, govoreći o ulaganju u trgove, parkove i ulice ispitanici se slažu kako treba najviše ulagati u parkove i ulice, dok u trgove treba ulagati osrednje. Gehl tvrdi da se ne stavlja dovoljan naglasak na važnost javnoga prostora i javnoga života i da se godinama se zanemario utjecaj fizičkih struktura na ljudsko ponašanje te da je danas ipak vidljivo koliko je važno ulagati u javne prostore.

Zaključno, stavovi studenata diplomskog studija arhitekture i diplomskog studija sociologije ne razlikuju se mnogo u izboru kriterija koje određeni prostor čini kvalitetnim. Jedinu kriteriju gdje su se mišljenja razilazila kriterij je mogućnosti šetnje što su sociolozi označili važnim kriterijem, dok su ga studenti diplomskog studija arhitekture označili nevažnim. Sudionici istraživanja

smatraju da su najkvalitetniji javni prostori u Zagrebu Ulica Ivana Krstitelja Tkalčića, Trg Nikole Šubića Zrinskog, Šetalište Josipa Jurja Strossmayera i Europski trg. Radi se o pješačkim dijelovima, zaštićenim od prometa i u slučaju Zrinjevca o omiljenom gradskom parku. Time su potvrđeni rezultati istraživanja urbanista Slavka Dakića (1989), Gornji grad i Trg Nikole Šubića Zrinskog gradski su simboli, pri čemu je *Zrinjevac* jedan od ljepše uređenih parkova u gradu, gdje se stalno odvijaju neki glazbeni događaji, festivali i projekcije filmova. Kako tvrde Čaldarović i Šarinić, javni su prostori *ogledalo* gradskog života. Šetalište je Josipa Jurja Strossmayera ugodno mjesto za šetnju, a s njega se proteže i prekrasan pogled na cijeli grad. Europski je trg jedan od novijih i modernijih trgova u Zagrebu. Navedeni prostori su pristupačni i prolazni te Madanipour kaže kako time postaju i više javnim.

Gehlov instrument moguće je koristiti za procjenjivanje javnih prostora kao osnovu za razumijevanje između različitih struka. Obje skupine ispitanika mogle su ga razumjeti i uspješno primijeniti na odabrane javne prostore u središtu Zagreba te su pokazale visok stupanj slaganja u vrednovanju različitih kriterija.

Kao što smo ranije napomenuli, provedeno istraživanje predstavlja tek prvi korak kojim se željelo provjeriti postoji li temeljno razumijevanje između dviju struka koje se bave javnim prostorom i postoje li određene razlike u procjeni kvalitete javnog prostora ili primjeni Gehlovog instrumenta. Osim nastavka istraživanja proširenjem istraživanja izvan studentske populacije potencijal vidimo i u daljem istraživanju mogućnosti primjene Gehlovog instrumenta od strane građana u procjeni kvalitete javnog prostora, posebice na razini gradskih četvrti, odnosno *kvarta*. Primjena standardiziranog i provjerenog instrumenta dovela bi do lakšeg razumijevanja između stručnjaka i građana te olakšala participaciju građana u procesima donošenja odluka o javnom prostoru koji svakodnevno koriste, a što bi moglo značajno unaprijediti zadovoljstvo građana i kvalitetu života. Kao što je i prethodno spomenuto, glavni fokus urbanog planiranja i urbanih intervencija treba uvijek biti na građanima i njihovu sudjelovanju u procesu donošenja odluka na svim razinama i mjerilima, posebno na razini svakodnevnog korištenja javnog prostora grada.

7. SAŽETAK

KRITERIJI VREDNOVANJA KVALITETE JAVNOG PROSTORA

Barbara Barišić

barisic_barbara@outlook.com

Javni prostori moraju biti otvoreni, pristupačni tijekom cijeloga dana, bez zabrane posjećivanja. Dvije struke koje se bave javnim prostorom u su fokusu ovog istraživanja – sociologija i arhitektura urbanizama. Anketno se istraživanje provodilo na uzorku studenata diplomskoga studija Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te diplomskoga studija sociologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Cilj je istraživanja bio utvrditi eventualne razlike u izboru Gehlovih kriterija koje određeni prostor čini kvalitetnim. Isto tako, procjenjivali su se odabrani javni prostori u Zagrebu na kojim su se primjenjivali Gehlovi kriteriji kvalitete javnoga prostora. Javni prostori odabrani za istraživanje u središtu su Grada Zagreba i to Ulica Ivana Krstitelja Tkalčića, Trg Petra Preradovića, Ulica Tomaša Garriguea Masaryka, Šetalište Josipa Jurja Strossmayera, Ulica Mirka Bogovića, Britanski trg, Europski trg i Ulica Nikole Jurišića.

Ključne riječi: javni prostor, Gehlovi kriteriji kvalitete javnog prostora, javni prostori u Zagrebu

8. SAŽETAK (ENGLISKI JEZIK)

PUBLIC SPACE QUALITY ASSESSMENT CRITERIA

Public areas must be open, accessible throughout the day without being banned from visiting. Two professions dealing with the public space are the main focus of this research – the sociology and architecture of urbanism. The survey was conducted on the sample of students of the graduate years of the Faculty of Architecture at the University of Zagreb and students of the graduate years of sociology at the Faculty of Philosophy, University of Zagreb. The aim of the study was to identify possible differences in the selection of Gehl's criteria that make a particular space of high quality. Selected public spaces in Zagreb were also evaluated and Gehl's criteria for quality of public space were applied. Public spaces selected for exploration are in the heart of the City of Zagreb, namely Ivan Krstitelj Tkalčić Street, Petar Preradović Square, Tomaš Garrigue Masaryk Street, Josip Juraj Strossmayer Promenade, Mirko Bogović Street, Britanians Square, European Square and Nikola Jurišić Street.

Keywords: public place, Gehl's criteria of public space quality, public spaces in Zagreb

9. IZVORI I LITERATURA

Internetski izvori

Gehl Institute, *12 Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora* preuzeto sa: <https://gehinstitute.org/tool/quality-criteria/> 18. lipnja 2019.

Karte Grada Zagreba, Geoportal preuzeto sa: <https://geoportal.zagreb.hr/Karta> 9. lipnja 2019.

Literatura

Čaldarović, O., Šarinić, J. (2017). *Suvremeni grad. Javni prostori kultura življenja – Primjer Zagreba*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

Dakić, S., Rogić, I., Perković, Z., Stojković, A. (1989). *Urbana drama Donjeg grada Zagreba*. Zagreb: Edicija centra za idejno - teorijski rad CK SKH

Gehl, J.(2011). *Life between buildings. Using Public Spaces*. Kopenhagen: The Danish Architectural Press.

Gehl, J.(2010). *Cities for People*. Washington, Covelo, London: Island Press

Harvey, D.(2012). *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*. London, New York: Verso.

Jukić, T., Vukić, J., Vukić, F., Podnar, I.(2018). „Javni prostor središta Trešnjevke i Dubrave u Zagrebu – Kriteriji kvalitete i modeli preobrazbe (Public Spaces in Zagreb Districts Trešnjevka and Dubrava – Quality criteria and transformation models)”u: *Prostor* 26 (218) 1-55: 95-105.

Smagacz-Poziemska, M., Nozka, M. (2018).„Architects and Designers Meet Sociologists to Design Urban Space. Reflection on the (im)possible crossing of disciplinary borders” u: *Societas/Communitas* 1-1 (25-1) (2018)135-149.

Svirčić, A.(2002). „Javni prostori u Zagrebu: primjer dvaju trgova”u:*Sociologijasela*(40) 117-135.

Tonkiss, F.(2005).*Space, the City and Social Theory*. Cambridge: Polity Press.

Madanipour, A.(2010). *Whose public space. International case studies in urban design and development*. Routledge, New York.

Vukić, J., Jukić, T., Čaldarović, O.(2019). „Small-scale Urbanism and Social Sustainability – Interdisciplinary Research of Public Space in Zagreb”u: *Sociologijaiprostor*, 57(2019) 213 (1) 45-64.

10.PRILOZI

Prilog 1: 12 Gehlovih kriterija kvalitete javnog prostora (vlastiti prijevod s engleskog)

<p>Zaštita (<i>Protection</i>)</p>	<p>Zaštita od prometa i nezgoda -osjećaj zaštićenosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaštićenost pješaka i biciklista • odsustvo straha od prometa • sigurni pješački prijelazi i dr. 	<p>Zaštita od kriminala i nasilja - osjećaj sigurnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • živost javnog prostora • pasivni nadzor (prisustvo/prisutnost drugih) • dobro osvijetljenje i dr. 	<p>Zaštita od neugodnih vanjskih utjecaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • vjetar • kiša/snijeg • hladno/toplo • zagađenje • prašina, buka
<p>Komoditet (<i>Comfort</i>)</p>	<p>Mogućnost šetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> • prostor za hodanje • zanimljive fasade • odsustvo prepreka • dobre površine • dostupnost svima 	<p>Mogućnost stajanja i zadržavanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • određena mjesta za zadržavanje • postojanje objekata na koje se može nasloniti • zanimljivost pogleda npr. fasade sa zanimljivim detaljima 	<p>Mogućnost sjedenja</p> <ul style="list-style-type: none"> • određeni prostori za sjedenje (klupe i dr.) • mjesta s kojih se može promatrati okolinu • mješavina javnih mjesta za sjedenje i sjedenja u kafićima • postojanje mjesta za odmor ili čekanje
	<p>Mogućnost gledanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ugodna udaljenost određenih stvari za promatranje • odsustvo zapreka • zanimljivi pogledi • mogućnost jednostavne orijentacije • osvijetljenost (tokom noći) 	<p>Mogućnost razgovora</p> <ul style="list-style-type: none"> • nizak nivo buke • javni prostori uređeni za sjedenje organizirani kako bih se mogao voditi razgovor 	<p>Mogućnost igre i zabave</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostupnost opreme za tjelovježbu, igru i zabavu na ulici • povremene aktivnosti (festivali, izložbe) • dostupnost danju i noću • dostupnost zimi i ljeti
<p>Uživanje (<i>Enjoyment</i>)</p>	<p>Proporcije i ljudska mjera (human scale)</p> <ul style="list-style-type: none"> • dimenzije građevina • usklađenost prostora s ljudskom mjerom (osjetilima, kretanjem, visinom, kretanjem i dr.) 	<p>Mogućnost uživanja u klimi</p> <ul style="list-style-type: none"> • sunce/hlad • vrućina/hladnoća • zaštita od vjetra/povjetarca 	<p>Estetska kvaliteta prostora i pozitivno iskustvo boravka</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobar dizajn i završni detalji • dobri materijali • ugodan pogled/vidici • bogata osjetilna iskustva: drveća, biljke, voda

Prilog 2: Prikaz anketnog upitnika

OPREZNA ZABELJEŠKA ZA UPRAVLJENJE KVALITETOM

U skladu sa zahtevima ISO 9001:2015, ovaj dokument predstavlja dio sistema upravljanja kvalitetom i mora biti održavan aktuelnim i usklađenim sa stvarnim stanjem. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana.

OPREZNA ZABELJEŠKA ZA UPRAVLJENJE KVALITETOM

U skladu sa zahtevima ISO 9001:2015, ovaj dokument predstavlja dio sistema upravljanja kvalitetom i mora biti održavan aktuelnim i usklađenim sa stvarnim stanjem. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana.

OPREZNA ZABELJEŠKA ZA UPRAVLJENJE KVALITETOM

U skladu sa zahtevima ISO 9001:2015, ovaj dokument predstavlja dio sistema upravljanja kvalitetom i mora biti održavan aktuelnim i usklađenim sa stvarnim stanjem. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana.

OPREZNA ZABELJEŠKA ZA UPRAVLJENJE KVALITETOM

U skladu sa zahtevima ISO 9001:2015, ovaj dokument predstavlja dio sistema upravljanja kvalitetom i mora biti održavan aktuelnim i usklađenim sa stvarnim stanjem. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana.

OPREZNA ZABELJEŠKA ZA UPRAVLJENJE KVALITETOM

U skladu sa zahtevima ISO 9001:2015, ovaj dokument predstavlja dio sistema upravljanja kvalitetom i mora biti održavan aktuelnim i usklađenim sa stvarnim stanjem. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana.

OPREZNA ZABELJEŠKA ZA UPRAVLJENJE KVALITETOM

U skladu sa zahtevima ISO 9001:2015, ovaj dokument predstavlja dio sistema upravljanja kvalitetom i mora biti održavan aktuelnim i usklađenim sa stvarnim stanjem. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana. Svako izmjerenje ili izmjena mora biti odobrena i dokumentovana.